UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2017-2018

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Ivana Bradnová

Individuální plánování s klienty v Domově sociálních služeb Chotělice

Praha 2018

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Ivana Shánilová, Ph.D .

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED (PART TIME) STUDIES

2017-2018

BACHELOR THESIS

Ivana Bradnová

Individual plannig with clients in the Social services home Chotělice

Prague 2018

The Bachelor Work Supervisor: PhDr. Ivana Shánilová, Ph.D .

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 12. 2 . 2018 Ivana Bradnová

Poděkování

Děkuji vedoucí mé práce PhDr. Ivaně Shánilové, Ph.D . za to, že se mnou měla trpělivost a za poskytnutí jejích přínosných rad k úspěšnému dokončení této práce.

Anotace

Bakalářská práce se věnuje Individuálnímu plánování s klienty v Domově sociálních služeb Chotělice. V teoretické části se autorka zabývá charakteristikou Domova sociálních služeb Chotělice, pojmy individuálního plánování, standardem kvality poskytování sociálních služeb číslo pět, včetně inspekcí kontroly poskytování sociálních služeb a vzděláváním pracovníků v rámci individuálního plánování v Domově sociálních služeb Chotělice. Praktická část je rozdělena na část zaměřenou na podrobný popis Střední školy praktické dvouleté Euroinstitut, na individuální vzdělávací plány klientů vzdělávaných v rámci Euroinstitutu a část věnovanou kazuistikám vzdělávaných klientů touto školou.

Klíčová slova

Deinstitucionalizace, Euroinstitut, individuální plánování, inspekce, mentální postižení, standard kvality poskytování sociálních služeb, transformace, vzdělávání, kazuistiky.

Annotation

Bachelor thesis is devoted to individual planning with clients in the Social Services Home in Chotělice, CZ. The theoretical part authoress characteristics of the Social Services Home in Chotělice, the terms of individual planning, standards of quality of provided social services number five, including control inspections of provided social services and moreover further education of staff within the issue of individual planning in the Social Services Home in Chotělice. The practical part is divided into three parts. The first one deals with the detailed characteristics of the Special (2 -year) Secondary School Euroinstitut, the second one is focused on individual curricular plans of the clients educated in Euroinstitut. Finally, the third part is devoted to case reports of clients educated at this school.

Keywords

Deinstitutionalization, education, Euroinstitut, individual planning, inspection, mental disability, quality standards of providing of social services, transformation, case reports.

ÚVOD ... **9**

TEORETICKÁ ČÁST ... **11**

1 DOMOV SOCIÁLNÍCH SLUŽEB CHOTĚLICE ... **11**

2 INDIVIDUÁLNÍ PLÁNOVÁNÍ ... **16**

3 STANDARD KVALITY SOCIÁLNÍCH SLUŽEB Č . 5 : INDIVIDUÁLNÍ PLÁNOVÁNÍ PRŮBĚHU SOCIÁLNÍ SLUŽBY ... **21**

3 .1 Inspekce kvality poskytování sociálních služeb ... 24

3 .1 .1 Inspekce typu A ... 25

3 .1 .2 Inspekce typu B ... 27

3 .1 .3 Inspekce typu C ... 27

4 METODIKA INDIVIDUÁLNÍHO PLÁNOVÁNÍ S KLIENTY V DOMOVĚ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB CHOTĚLICE ... **28**

5 VZDĚLÁVÁNÍ PRACOVNÍKŮ V DOMOVĚ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB CHOTĚLICE ... **34**

5 .1 Plán vzdělávání pracovníků ... 37

5 .2 Vzdělávání pracovníků v rámci projektu transformace v individuálním plánování v roce 2016 a 2017 ... 38

PRAKTICKÁ ČÁST ... **41**

6 EUROINSTITUT ... **41**

7 STŘEDNÍ ŠKOLA EUROINSTITUT – PRAKTICKÁ ŠKOLA DVOULETÁ ... **43**

7 .1 Hodnocení žáků ... 46

7 .2 Vzdělávání klientů v Domově sociálních služeb Chotělice v rámci Euroinstitutu ... 51

8 INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁNY KLIENTŮ VZDĚLÁVANÝCH V RÁMCI EUROINSTITUTU V DOMOVĚ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB CHOTĚLICE ... **53**

9 VÝZKUM – KAZUISTIKY 56

9 .1 Kazuistika klienta A 57

9 .2 Kazuistika klienta B 58

9 .3 Kazuistika klienta C 59

9 .4 Kazuistika klienta D 60

9 .5 Kazuistika klienta E 62

9 .6 Kazuistika klienta F 63

9 .7 Shrnutí výzkumu 64

ZÁVĚR 65

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ 67

SEZNAM ZKRATEK 70

SEZNAM PŘÍLOH 71

ÚVOD

Bakalářská práce je zaměřena na individuální plánování s klienty v Domově sociálních služeb Chotělice (1 . 1 . 2017 registrováno pod tímto názvem), kde, již rok a půl pracuji. Oblast je mi velmi blízká, proto jsem si zvolila toto téma, jelikož se s tím potýkám skoro každý den. Zařízení poskytuje pobytovou sociální službu pro mentálně postižené osoby od 19 let věku.

Předtím, než jsem začala v tomto zařízení pracovat, jsem měla možnost absolvovat zde stáž v rámci mého vzdělávání na Vyšší odborné škole. Stáž se mi moc líbila, hned jsem věděla, že právě zde, bych chtěla v budoucnu pracovat. Klienti i pracovníci na mě byli velice milí a prostředí, ve kterém se zařízení nachází, je příjemné.

Téma individuální plánování jsem si zvolila z toho důvodu, že je to v poslední době v našem zařízení hodně řešené téma a dle mého názoru by mu měla být věnována dostatečná pozornost.

Po inspekci, která proběhla v Domově sociálních služeb Chotělice v červnu 2016, se došlo k závěru, že se sice individuálně s klienty plánuje, ale neúčelně. Proto bylo inspekcí doporučeno, změnit způsob individuálního plánování s klienty. Zařízení se tedy rozhodlo, že pro to vytvoří novou metodiku a současně si proškolí všechny pracovníky přímé péče a sociální pracovníky v této oblasti.

V rámci projektu transformace, který od června 2016 v zařízení probíhá, došlo k vytvoření nového systému individuálního plánování, na kterém jsem se i já spolu s týmem managementu podílela.

Individuální plánování s klienty v sociálních službách je dle mého názoru jeden z nejdůležitějších nástrojů, na který by se měl klást velký důraz, jelikož každý člověk je jedinečný, individuální, má odlišné, individuální potřeby.

Cílem teoretické části je za pomoci odborné literatury popsat oblast pobytové sociální služby Domova sociálních služeb Chotělice a jeho historii, vysvětlit pojmy individuálního plánování, standardy kvality poskytování sociálních služeb, hlavně

standardu č . 5 , který se týká individuálního plánování a kontrolou standardů kvality poskytování sociálních služeb (inspekce). Podrobně rozebrat novou metodiku individuálního plánování s klienty a vzdělávání pracovníků v rámci individuálního plánování v letech 2016 – 2017.

Praktická část je věnována podrobnému seznámením Střední školy praktické dvouleté Euroinstitut, v rámci, které se klienti Domova sociálních služeb Chotělice vzdělávají. Mají pro to i vytvořeny své individuální vzdělávací plány. Metoda sběru dat je využívána formou kazuistik.

Cílem celé této práce je představit způsob individuálního plánování v Domově sociálních služeb Chotělice a zjistit, zda na základě individuálního přístupu ke klientům, kteří se dobrovolně vzdělávají v rámci Střední školy praktické dvouleté Euroinstitut, dojde ke zlepšení samostatnosti či soběstačnosti v obstarávání si základních životních potřeb. Konkrétněji, zda budou schopni obstarat si svoji domácnost (uvařit si jednoduché jídlo, uklidit), osvojit si pracovní návyky a pracovat, obstarat si nákup, naučit se komunikovat s cizím okolím.

TEORETICKÁ ČÁST

1 DOMOV SOCIÁLNÍCH SLUŽEB CHOTĚLICE

Domov sociálních služeb Chotělice poskytuje pobytovou sociální službu osobám se středním až těžkým mentálním postižením. Služba je určena pro osoby od 19 let věku, zejména se středním až těžkým mentálním či kombinovaným postižením.

„Mentálním postižením nebo mentální retardací nazýváme tedy trvalé snížení rozumových schopností, které vzniklo v důsledku organického poškození mozku. Mentální postižení není nemoc, je to trvalý stav, způsobený neodstranitelnou nedostatečností nebo poškozením mozku.“ (ŠVARCOVÁ, 2000, str. 25)

Zařízení je příspěvkovou organizací Královéhradeckého kraje se sídlem v Chotělicích 89, 503 53 Smidary a podle § 48 zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, je domovem pro osoby se zdravotním postižením. Kapacita zařízení je 74 míst, aktuální počet klientů je 73.

„Posláním domova je poskytovat prostřednictvím celoroční pobytové sociální služby podporu a péči lidem s mentálním či kombinovaným postižením, kteří se ocitli v nepříznivé sociální situaci a kteří ani s pomocí rodiny, terénních či ambulantních služeb nemohou žít v domácím prostředí. Domov se snaží individuálním přístupem posilovat jejich sociální kompetence a umožnit tak klientům důstojné prožití života srovnatelného s životem svých vrstevníků žijících v domácím prostředí.“

„Cílovou skupinou jsou osoby od 19 let věku, zejména se středním až těžkým mentálním či kombinovaným postižením, kteří se ocitli v nepříznivé sociální situaci vzhledem ke svému nepříznivému zdravotnímu stavu, mají sníženou soběstačnost a vyžadují pravidelnou pomoc a podporu, kterou jim nemůže zajistit rodina, blízcí ani navazující terénní či ambulantní služby. Jedná se o dospělé osoby, které mají trvalé bydliště v Královéhradeckém kraji, případně s prokázanou vazbou na Královéhradecký kraj.“ (Ústav sociální péče Chotělice, online, cit. 2017-10-19)

Principy poskytované služby má organizace nastaveny tak, že pracovníci dodržují práva a povinnosti: musí respektovat volbu klientů, jejich základní lidská práva a svobody, která vyplývají z Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod (právo na život, svoboda projevu, svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání…)

Pracovníci podporují klienty v tom, aby si uvědomili, že mají odpovědnost sami za sebe a dále mají povinnosti, které jim plynou ze společného soužití v Domově sociálních služeb Chotělice.

Dalším principem je individuální přístup, což znamená, že pracovníci přistupují ke klientovi individuálně dle jeho potřeb, požadavků a s ohledem na jeho nepříznivé sociální situace.

Třetím principem je zapojování klientů co možná nejvíce do běžné společnosti.

Poslední princip se týká partnerství a vzájemné spolupráce mezi pracovníky a klienty, dále spolupráce s rodinnými příslušníky, místní společností a jinými návaznými službami.

Cílem organizace je:

- poskytování kvalitní sociální služby odborně vzdělaným personálem,
- snížit kapacitu zařízení dle schválené strategie Královéhradeckého kraje ze dne 1. 2. 2016 za účelem optimalizace sítě sociálních služeb a zkvalitnění poskytované služby,
- poskytovat sociální službu na základě individuálních potřeb klientů s ohledem na jejich nepříznivou sociální situaci, lidská práva, zachování soukromí a dále podporovat klienty v soběstačném, důstojném životě, v prostředí, které se co nejvíce blíží běžnému způsobu života.

Domov sociálních služeb Chotělice při poskytování sociální služby dodržuje všechny zákonné normy ve vztahu k předmětu jeho činnosti. Dodržuje zákony, které se vztahují k sociálním službám, hygienické normy, předpisy bezpečnosti práce, předpisy požární ochrany a tak dále. Poskytuje pobytovou sociální službu, která je poskytována nepřetržitě dvacet čtyři hodin denně. Zařízení nabízí klientům v maximální možné míře vzhledem k prostorám budovy co největší soukromí, zřizováním pokojů a bytů s co nejmenším

počtem lůžek, zvyšováním počtů sociálních zařízení a prostor pro zájmové činnosti. Klienti mají možnost se dle svých schopností podílet na vytváření prostředí, ve kterém žijí, a to například výzdobou svých pokojů či společných prostor.

Kromě poskytnutí ubytování služba poskytuje činnosti jako poskytnutí stravy, pomoc při zvládání běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Do zařízení nejsou přijímáni klienti, kteří nepatří do cílové skupiny. Poskytovatel sociální služby může odmítnout uzavřít smlouvu s žadatelem o poskytování sociálních služeb pouze ze zákonných důvodů a to pokud:

- neposkytuje sociální službu, o kterou osoba žádá, a to i s ohledem na vymezení okruhu osob v registru poskytovatelů sociálních služeb,
- nemá dostatečnou kapacitu k poskytnutí sociální služby, o kterou osoba žádá,
- zdravotní stav osoby, která žádá o poskytnutí pobytové sociální služby, vylučuje poskytnutí takové sociální služby,
- osobě, která žádá, o poskytnutí sociální služby, vypověděl v době kratší než šest měsíců před touto žádostí smlouvu o poskytnutí téže sociální služby z důvodu porušování povinností vyplývajících ze smlouvy.

Jednání se zájemcem o službu, který je odmítnut z důvodu nedostatečné kapacity a nesplnění kritérií cílové skupiny, přechází v poskytování základní poradenské podpory. V případě, že z důvodu nedostatečné kapacity není zájemce přijat, je mu nabídnuto zapsání do evidence žadatelů. Záleží na něm, zda možnosti vyčkat využije nebo bude hledat službu u jiného poskytovatele. Z každého jednání, kdy je zájemce o službu odmítnut, je proveden zápis s konkrétním odůvodněním odmítnutí.

Domov sociálních služeb Chotělice je umístěn v budově zámku v prostředí rozlehlého parku, cca 10 km od Nového Bydžova.

Zámek byl vystavěn Janem Jindřichem Lorencem v pseudorenesančním slohu roku 1875. V roce 1893 byl zámeček prodán vdovou po Janu Jindřichovi Lorencovi hraběti

Westphalen – Fürstenberg za 500 000 zlatých. Ten ho však daroval věnem své dceři, která se provdala za hraběte Emanuela Mendsdorf – Poulily, který byl členem výboru okresního zastupitelstva. Mensdorfské panství trvalo až do roku 1945. Po válce, od roku 1945 sloužil zámek jako útulek pro děti, a poté jako domov důchodců. V roce 1965 byl domov důchodců přestěhován a zámku bylo využito jako Ústavu sociální péče pro mentálně postiženou mládež. Tomuto účelu slouží dodnes. V lednu 2017 došlo ke změně názvu z Ústavu sociální péče pro mentálně postiženou mládež na Domov sociálních služeb Chotělice.

Prvním ředitelem v nově vzniklém ústavu byl až do roku 1972 pan Řehák ze Smrkovic. V roce 1972 z ústavu odešly řádové sestry a byly nahrazeny civilními zdravotními sestrami. Druhým ředitelem ústavu byl pan Vladimír Profous, poté od roku 1975 pan Josef Řeháček a od 1 . 9 . 1984 pan Josef Pavlíček, který byl ředitelem až do června r . 2002. Současným ředitelem je pan Bc. Milan Jánský.

Původně zde bylo umístěno 85 klientů, avšak po zrušení ústavu v Podlesí v roce 1988 byla kapacita ústavu navýšena na 101 lůžek. V roce 1996 došlo novou přístavbou k rozšíření hlavní budovy zámku, kapacita však byla z důvodu zkvalitnění úrovně bydlení klientů znovu upravena na 85 lůžek.

V průběhu dalších let na základě dispozičních změn a z důvodu zlepšení kvality životních podmínek pro klienty, byla postupně kapacita snižována na dnešních 74 lůžek.

V roce 2012 byla dokončena rekonstrukce a modernizace, která navazovala na dříve realizované vnitřní dispoziční změny I . a II. patra. Součástí rekonstrukce byla i oprava střechy a věže šlechtického sídla. Původní projekt předpokládal omezený rozsah její rekonstrukce. Statický posudek však poukázal na nutnost výměny celé konstrukce věže. Nová konstrukce byla zhotovena na zemi a jeřábem znovu usazena na původní místo.

Historie už bylo dost, proto je potřeba zmínit současnost. Zařízení se rozhodlo jít cestou změny s heslem *„MODERNÍ SLUŽBOU K SOCIÁLNÍMU ZAČLENĚNÍ“*, aneb kam se vydat v poskytování sociální služby. *„Změnou se bude usilovat o to, aby klienti sociálních služeb mohli žít ve svém domově životem, který je ve většinové společnosti běžný. Proto Domov sociálních služeb Chotělice reaguje na moderní současný trend*

a vývoj v poskytování sociální služby a také schválenou Strategii rozvoje dostupnosti a kvality sociálních služeb Královéhradeckého kraje poskytovaných v komunitě pro osoby s postižením a duševním onemocněním. Hlavním úkolem strategie je nastavit kroky, které umožní zvýšení dostupnosti takových služeb pro dospělé osoby s postižením, které jim umožňují život v běžné komunitě a podpoří jejich samostatnost a společenskou integraci. Strategie určuje směr, kterým se budou v následujícím období ubírat sociální služby pro osoby s postižením a duševním onemocněním v Královéhradeckém kraji a související opatření na podporu života v komunitě." (Ústav sociální péče Chotělice, online, cit. 2017-10-19)

Projekt byl zahájen v červnu 2016 a bude ukončen na jaře 2018. V projektu se budou zjišťovat analýzy (personální analýza, analýza prostředí a materiálně technického vybavení) a vyhodnocovat individuální potřeby klientů a jejich případná podpora při přechodu do komunitních služeb jako je chráněné bydlení či DOZP komunitního typu. Po celou dobu projektu budou zjišťovány u všech klientů jejich individuální potřeby, přání, cíle, jejich rodinné a příbuzenské vztahy.

2 INDIVIDUÁLNÍ PLÁNOVÁNÍ

Individuální plánování je jedním z klíčových standardů a prolíná se i s dalšími standardy, například se standardem číslo 2 , který se zabývá ochranou lidských práv a standardem číslo 8 , který sleduje návaznost poskytované sociální služby na další dostupné zdroje. Vychází z druhu poskytované sociální služby a z cílové skupiny, pro kterou je příslušná sociální služba určena. Jinými slovy, plánování s dětmi bude odlišné oproti plánování s dospělými. (ČÁMSKÝ, SEMBDNER, KRUTILOVÁ, 2011)

„Právní rámec individuálního plánování vyhovuje požadavkům článku 19 Úmluvy a lze říci, že respektování povinností daných zákonem č . 108/2006 Sb. o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů a prováděcí vyhláškou dává prostor pro naplnění práv uživatelů sociálních služeb.“ (Manuál transformace ústavů, deinstitucionalizace sociálních služeb, 2013, s . 56)

Individuální plánování je proces, činnost, která probíhá a vyvíjí se. Někde musí začínat (při jednání se zájemcem o službu), určitým způsobem se děje, vyhodnocuje se a plynule pokračuje nebo opět znovu začíná. Proces má určitou dynamiku, jelikož může být živý, akční nebo se také takzvaně „nemůže hnout z místa“. Smyslem a účelem procesu je poskytovat uživateli služby podporu v tom, co potřebuje. Nejdůležitější je, že je dojednaný, proto jeho účastníci vědí, co a jak se bude dít, k čemu směřují, kdo z nich má za co zodpovědnost. (BICKOVÁ, 2011)

Proces je kontinuální (souvisle se děje v čase) a strukturovaný (postupuje v určitých krocích), při němž se stanovují kroky, jimiž je potřeba dosáhnout požadované změny. Obsahuje dva důležité prvky:

1. plán – jedná se o postup, který je vědomý,
2. dojednávání – zapojení klienta do služby.

Je to proces, který prochází stejnými fázemi jako případová studie, kdy se nejprve vytipuje s člověkem, se kterým budeme pracovat, jaká je jeho situace, co bychom měli změnit a jakým způsobem to změnit (jaké jsou osobní cíle dotyčného), na základě toho

plánujeme kroky, které vedou ke zlepšení situace (akční plán). Poté, co naplánované kroky zrealizujeme, vyhodnocujeme průběh plnění, a čeho se dosáhlo, tento cyklus se může i znovu opakovat.

V procesu individuálního plánování se stanovují kroky, které směřují k dosažení požadované změny a tímto dochází ke sblížení představ a vyjednání společných zájmů klienta služby a poskytovatele sociální služby. Úkolem poskytovatele je vybrat spolu s klientem služby, na jakých cílech klienta se bude pracovat a navrhnout, jakých postupů a metod bude využito. (BICKOVÁ 2011, BEDNÁŘ, 2014)

Individuální plánování je důležitá společenská činnost, která pomáhá klientům ujasnit si, co chtějí a potřebují a pracovníkům sociální služby, co mají dělat. (Manuál transformace ústavů, deinstitucionalizace sociálních služeb, 2013)

„Individuální plánování vždy vychází především z druhu poskytované sociální služby a z cílové skupiny, které je služba určena. Plánování probíhá zcela jinak u dětí než u dospělých, odlišné je u lidí s mentálním postižením, u lidí bez domova a v pobytové službě, rozdílné bude v poradenství, na lince důvěry či v kontaktním centru.“ (ČÁMSKÝ, SEMBDNER, KRUTILOVÁ, 2011, s . 141)

„Individuální plánování musí směřovat k tomu, aby lidé mohli žít způsobem, který je ve společnosti považován za běžný, aby mohli být součástí běžné společnosti – pracovat, vzdělávat se tam, kde ostatní lidé.“ (BEDNÁŘ, 2014, s . 32)

Pro individuální plánování musí být v poskytované sociální službě vytvořeny vhodné podmínky a je jedno, zda se s plánováním teprve začíná nebo je proces už nastaven. Abychom mohli individuálně plánovat, potřebujeme mít vymezen čas na vytváření písemných pravidel, na plánování s uživateli, na předávání informací v týmu, mít dobře zformulován veřejný závazek, mít správně nastavena vnitřní pravidla (metodiky, či směrnice). Velmi důležité je zajistit vzdělávání pro přípravu pracovníků, kteří budou v pozici klíčového pracovníka. Je možné zajistit ho z vlastních zdrojů, tedy jeden z pracovníků (metodik – sociální pracovník) bude v rámci individuálního plánování proškolen nebo organizace využije nabízených kurzů, seminářů, workshopů a proškolí si

tak všechny pracovníky v této oblasti využitím lektorů. Lektoři často do organizace přijíždí.

Je potřeba poskytovat podporu klíčovým pracovníkům v případě, že se často setkávají s těžkostmi, neochotou klientů, nezdary, nechutí plánovat a aby na to pracovník nezůstával sám, můžeme mu nabídnout supervizi či metodické vedení. (BICKOVÁ, 2011)

Klíčovým pracovníkem je pracovník v sociálních službách, jehož kompetence jsou vymezeny v paragrafu 116, odstavce 1 , písmene d), dle zákona 108/2006 Sb.:

pracovníkem v sociálních službách je ten, kdo vykonává pod dohledem sociálního pracovníka činnosti při základním sociálním poradenství, despitážní činnosti, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, činnosti při zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, činnosti při poskytování pomoci při uplatňování práv a oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Klíčový pracovník je v pozici koordinátora plánování a důvěrníka. Podporuje klienty, aby se nebáli sdělit své potřeby, priority. Sestavuje individuální plán klienta, poté ho konzultuje s týmem, zajišťuje realizaci plánu, ověřuje si spokojenost klienta, popřípadě s ním dojednává jiná řešení, hodnotí plnění individuálního plánu. Podmínkou výkonu činnosti takového pracovníka je dle zákona č . 108/2006 Sb. o sociálních službách způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost, zdravotní způsobilost a odborná způsobilost.

Individuální plánování průběhu sociální služby začíná již na prvním sociálním šetření, provádí ho sociální pracovnice v přirozeném prostředí, která se na základě toho snaží zjistit co možná nejvíce informací o klientovi, protože pokud by byl klient do služby přijat, musí tyto informace předat sociální pracovnice pracovníkovi, který následně bude klíčovým pracovníkem klienta. Ten s klientem přijde nejvíce do styku, musí vědět, jak s ním pracovat a jak a z čeho, sestavit jeho individuální plán. Proto by mělo docházet ke vzájemné spolupráci mezi sociálním pracovníkem a klíčovým pracovníkem, aby se efektivněji ušetřil strávený čas.

Dostatek informací a reagování na potřeby klienta, pak může zlehčit adaptační období, kterým klient ve službě prochází. Doporučuje se, aby se sociálního šetření před nástupem klienta do služby účastnil i budoucí klíčový pracovník. (CHLOUPKOVÁ, 2013)

Klíčovým prvkem individuálního plánování je definování žádoucí změny v životě člověka a stanovení si konkrétních termínů a úkolů pro jednotlivé členy týmu.

Individuální plánování je základní prvek kvality sociální služby neboli služba „na míru".

Individuální plánování je systematická práce s uživatelem, pozornost věnovaná klientům, příležitost vyhnout se možným rizikům, kontrola efektivity a kvality sociální služby. Plánování služby nespočívá v hodnocení klienta, ale jedná se pouze o popis jeho stavu nebo určování dalšího průběhu služby.

Osobním cílem klienta je cíl spolupráce. Cílem spolupráce je stav nějaké změny, který by měl nastat spolupůsobením klienta a poskytovatele sociální služby. Osobní cíl je to, čeho klient může dosáhnout využíváním služby. Tomuto termínu často klienti nerozumí, takže je možno vysvětlit mu to dotazováním „s čím vám můžeme pomoci, co pro vás můžeme udělat?"

Kritéria pro dobře formulované osobní cíle musí být:

- významný,
- dosažitelný v reálné době,
- realistický,
- konkrétní, zaměřený, týkat se chování. (BEDNÁŘ, 2014)

Individuální plány by měly vystihnout nepříznivou sociální situaci klienta, dále jaké zdroje, schopnosti a dovednosti má klient, aby se mohl zapojit do řešení své nepříznivé sociální situace. Důležitý je i popis míry podpory a pomoci ze strany sociální služby.

Nikde není definováno, jak by individuální plány měly vypadat, neexistuje na to jeden způsob a jedna forma k jejich zpracování. Je na poskytovateli sociální služby, jak si je zpracuje a jak si dokáže svoji dobrou praxi obhájit, že právě jeho individuální plány jsou pro klienty konkrétní služby nejvhodnější.

Každý poskytovatel používá různou formu individuálních plánů, v současné době se to většina poskytovatelů snaží přizpůsobit potřebám klientů. Máme alternativní podoby individuálního plánování, například obrázkové individuální plány, koláže, fotografie a jiné. V některých typech sociálních služeb může být individuální plán uzavřen ústní formou. Týká se to spíše služeb terénních či poradenských.

3 STANDARD KVALITY SOCIÁLNÍCH SLUŽEB Č . 5 : INDIVIDUÁLNÍ PLÁNOVÁNÍ PRŮBĚHU SOCIÁLNÍ SLUŽBY

Standard je obecně psaná norma, dohodnuté kritérium, které umožňuje posuzovat kvalitu sociálních služeb. Je to takové pravidlo pro poskytování sociálních služeb.

Kvalita neboli hodnota. Co je kvalitní, předpokládá se, že je hodnotné. *„Hodnotné je to, co je pro nás důležité, o co usilujeme, na co jsme hrdí. Lze říci, že kvalitní sociální služba je služba individuální, odborná, bezpečná a dostupná.“* (BICKOVÁ, 2011, s . 53)

Sociální službu vysvětluje Soňa Chloupková ve své publikaci ze slovníku pojmů určeného pro klienty chráněného bydlení jako to, co *„mi pomáhá, abych měl co jíst a měl kde bydlet. Pomáhá mi, abych měl všechno, na co mám právo, například důchod nebo sociální dávky. Pomáhá mi, abych zvládl to, co zvládá většina lidí – například nakupovat, jezdit vlakem, chodit za zábavou.“* (CHLOUPKOVÁ, 2013, s . 34) Odborně jsou sociální služby definovány jako soubor činností, které dle zákona o sociálních službách zajišťují pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení.

Standardy kvality sociálních služeb byly vytvořeny pod vedením Ministerstva práce a sociálních věcí, a to v letech 2000-2002. Na jejich tvorbě se podíleli zástupci odborné veřejnosti, poskytovatelé i uživatelé sociálních služeb. V průběhu přípravy se porovnávaly a doplňovaly se standardy některých evropských zemí, jako je například Velká Británie. Dle citace M . Bednáře *„bylo vytvořeno v první verzi 17 standardů a jejich znění bylo částečně odlišné od znění, které bylo legislativně ukotveno ve vyhlášce č . 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách. Od 1 . ledna 2007 existuje 15 standardů rozčleněných do 48 kritérií. Z těchto kritérií bylo do konce roku 2011 17 kritérií takzvaně zásadních. Novelou prováděcí vyhlášky č . 391/2011 Sb. přestala být kritéria dělena na zásadní a nezásadní, v současné době mají všechna stejnou váhu. Nejdůležitější kvalitativní požadavky jsou formulovány*

v paragrafu 88 zákona o sociálních službách, pokud by je poskytovatel nenaplňoval, dopustil by se nedodržení zákonných povinností.“ (BEDNÁŘ, 2012, s . 55)

Standardy kvality sociálních služeb popisují, jak má vypadat kvalitní sociální služba. Jsou souborem měřitelných a ověřitelných kritérií, jejichž smyslem je prokazatelným způsobem posoudit kvalitu poskytované služby. Jsou obecné, takže jsou použitelné na celou škálu sociálních služeb. *„Jsou v souladu s evropským sociálním modelem, který je založen na principu sociálního začleňování lidí do společnosti a předcházení jejich sociálnímu vyloučení.“* (HOLASOVÁ, 2014, s . 54)

Standardy dělíme na:

Procedurální – vymezují cíle a způsob, jakým se poskytuje sociální služba; jak jsou chráněna práva klientů; jak probíhá jednání se zájemci o sociální službu; jakým způsobem se individuálně plánuje poskytovaná sociální služba; jakým způsobem si mohou klienti stěžovat na poskytovanou sociální službu.

Personální – tento typ vymezuje, jak je služba personálně a organizačně zajištěna a pojednává o profesním růstu zaměstnanců.

Provozní – vymezují, jaká je místní a časová dostupnost služby; jakým způsobem poskytovatel informuje o službě; jaké je prostředí a jaké podmínky jsou ve službě; nouzové a havarijní situace; jak se snaží služba o zvyšování její kvality.

„Zavedení standardů do praxe na celonárodní úrovni je v souladu s trendy nastolenými Evropskou unií a umožňuje porovnat efektivitu jednotlivých druhů služeb i efektivitu jednotlivých zařízení, které poskytují stejný druh sociální služby.“ (SOKOL, TREFILOVÁ, 2008, s . 233)

Jelikož se tato práce vztahuje k individuálnímu plánování, je třeba zmínit kritéria stanovená vyhláškou 505/2006 Sb.:

Kritérium a) Vnitřní pravidla pro plánování služby

„Poskytovatel má písemně zpracována vnitřní pravidla podle druhu a poslání sociální služby, kterými se řídí plánování a způsob přehodnocování procesu poskytování služby; podle těchto pravidel poskytovatel postupuje.“

Podrobněji vysvětleno: poskytovatel má mít vypracovány pracovní postupy pro plánování služby a způsob přehodnocování procesu poskytování sociální služby.

Kritérium b) Plánování služby s ohledem na osobní cíle a možnosti osoby

„Poskytovatel plánuje společně s osobou průběh poskytování sociální služby s ohledem na osobní cíle a možnosti osoby.“

Podrobněji vysvětleno: plánování se provádí na základě stanoveného cíle uživatele služby. Cíle by měly být reálné a dosažitelné. Poskytovatel si stanoví s uživatelem postup a datum, kdy bude cíle dosaženo. Pokud cíle dosaženo nebude, měl by být uveden důvod, proč k tomu nedošlo, jaké byly překážky v dosažení cíle.

Kritérium c) Průběžné hodnocení naplňování osobních cílů

„Poskytovatel společně s osobou průběžně hodnotí, zda jsou naplňovány její osobní cíle.“

Podrobněji vysvětleno: je nutné stanovené cíle průběžně přehodnocovat, jelikož ne všechny cíle jsou trvalé. Měnit se mohou i z důvodu změny zdravotního stavu klienta.

Kritérium d) Za plánování a hodnocení služby odpovídají určení zaměstnanci

„Poskytovatel má pro postup podle kritérií b) a c) pro každou osobu určeného zaměstnance.“

Podrobněji vysvětleno: poskytovatel má pro každého klienta určeného pracovníka, který je nazván klíčovým pracovníkem. Klíčový pracovník koordinuje plánování. Každý klient musí znát svého klíčového pracovníka.

Kritérium e) Vytvoření a uplatňování systému získávání a předávání informací

„Poskytovatel vytváří a uplatňuje systém získávání a předávání potřebných informací mezi zaměstnanci o průběhu poskytování sociální služby jednotlivým osobám.“

Podrobněji vysvětleno: poskytovatel musí vést záznamy o poskytování služby jednotlivým uživatelům. Tyto záznamy slouží jako zdroj předávání informací mezi zaměstnanci.

Dodržování těchto kritérií je kontrolováno inspekcí kvality sociálních služeb.

„Mechanismem, který zajistí bezpečnost, odbornost a dostupnost sociálních služeb, je kontrola kvality poskytovaných sociálních služeb - inspekce.“ (SOKOL, TREFILOVÁ, 2008, s . 233)

3.1 Inspekce kvality poskytování sociálních služeb

„Inspekce je jedním z nástrojů sociální politiky MPSV v oblasti sociálních služeb. Podstatou inspekce je kontrola v širším významu. Zejména podpora dobré praxe a další motivace poskytovatelů k žádoucím změnám.“ (SLÁDEK, 2013, s . 60)

Od 1 . 1 . 2015 provádí inspekce dle § 97 odst. 1 zákona č . 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů Ministerstvo práce a sociálních věcí. Inspekci provádí inspekční tým, který tvoří nejméně tři členové, jde-li o inspekci pobytových sociálních služeb; a nejméně dva členové v ostatních případech. Alespoň jeden člen inspekčního týmu musí být zaměstnancem státu zařazeným k výkonu práce v ministerstvu. (Středočeský kraj, online, cit. 2017-10-19)

Cílem inspekcí je zlepšit a zkvalitnit poskytovanou službu, a to na základě postřehů a názorů inspekčního týmu. Inspekce obvykle trvá jeden až tři dny. Na inspekce poskytovatelé služeb často nahlíží jako na nástroj kontroly.

Provádí se u poskytovatelů sociálních služeb, kterým bylo vydáno rozhodnutí o registraci. Sociální služby lze poskytovat pouze na základě oprávnění k poskytování sociálních služeb, to vzniká rozhodnutím o registraci, které vydává příslušný krajský

úřad. Krajský úřad vede registr poskytovatelů sociálních služeb, který v jeho elektronické podobě spravuje MPSV.

Předmětem inspekce je plnění podmínek, které jsou stanoveny pro registraci poskytovatelů sociálních služeb a kvalitu poskytovaných sociálních služeb. Negativní výsledek inspekce může vést až ke zrušení registrace, pokud poskytovatel nenapravil nežádoucí stav prostřednictvím opatření, která mu byla uložena při inspekci sociálních služeb. (MATOUŠEK, 2007)

I přes některé nedostatky má v sobě proces kontroly kvality sociálních služeb prvek rozvoje kvality. Pokud dokážou poskytovatelé vzít objektivní názory a podněty z inspekce jako impulz k dalšímu rozvoji služby, bude inspekce plnit svůj plánovaný účel. (SLÁDEK, 2013)

„Podle jedné z inspektorek kvality Bickové je inspekce nezbytná, protože pomáhat potřebným je sice hnacím motorem pro realizaci sociálních služeb, ale bez pravidel a řízení by se odborná služba mohla stát jen laickou pomocí, nikoliv profesionální. Inspekce jako kontrolní mechanizmus je podle ní pojistkou, aby k tomu nedošlo.“
(HOLASOVÁ, 2014, s . 57)

V současné době se můžeme setkat se třemi typy inspekcí, inspekce typu A , B a C .

3.1.1 Inspekce typu A

Účelem inspekce typu A je zjištění celkové úrovně poskytované sociální služby v celkovém rozsahu, jedná se o inspekci ohlášenou. Při tomto typu inspekce se kontroluje plnění povinností poskytovatele sociálních služeb stanovených v paragrafu 88 a 89 zákona o sociálních službách a plnění kvality služeb podle paragrafu 99 téhož zákona. Časový rozsah je zpravidla tři až čtyři dny. Inspekční tým bývá zpravidla tří až čtyř členný. Inspekce v místě poskytování služby je zahájena první den inspekce, kdy se inspekční tým sejde v místě poskytované služby a vedoucí inspekčního týmu předá zástupci poskytovatele sociální služby pověření k inspekci s uvedenými jmény inspektorů. Tímto je inspekce zahájena a upřesní se harmonogram inspekce.

Tým inspekce si určí počet uživatelů, se kterými budou probíhat rozhovory. Nejobvyklejší počet je pět až sedm, v případě velkých poskytovatelů s počtem několika stovek uživatelů to bývá více. Je počítáno i s náhradníky pro případ nesouhlasu uživatele hovořit s inspekčním týmem. Rozhovory s uživateli by měly probíhat na bezpečném a nerušeném místě, inspektor by měl uživateli objasnit důvod rozhovoru. Pokud některý z uživatelů hůře verbálně komunikuje nebo nekomunikuje vůbec, je na zvážení inspektora, zda má schopnosti a kompetence, aby vůbec rozhovor proběhl. Je možno přizvat k tomu některého pracovníka, který uživatele zná a rozumí mu. Po rozhovorech s uživateli většinou probíhají rozhovory s některými pracovníky přímé péče. Záznamy z těchto rozhovorů bývají součástí výsledné inspekční zprávy.

První den inspekce probíhají rozhovory s uživateli služby a pracovníky služby, a to ohledně oblastí ke standardům kvality a k poskytované sociální službě. Zjišťuje se, zda se sociální služba poskytuje tak, jak je psáno v metodikách a postupech.

Druhý den inspekce je možno opět provádět rozhovory s uživateli, pokud se to první den inspekce nestihlo. Bývají hlavně řešeny personální otázky a oblasti, které se den první nestihly.

Poslední den inspekce se zjišťují poslední nejasnosti, kompletuje se inspekční zpráva.

Po ukončení inspekce je poskytovatel vyzván, aby vypracoval plán následujících opatření. Ke každému opatření je uveden termín, do kdy se musí do praxe uvést. Pokud inspekční tým ukládá nápravná opatření, plán nápravných opatření nemusí poskytovatel zpracovávat, stačí podat zprávu o tom, že došlo k odstranění zjištěných nedostatků. Pokud se při inspekci zjistí, že poskytovatel své povinnosti porušuje, je zahájeno správní řízení. (ČÁMSKÝ, SEMBDNER, KRUTILOVÁ, 2011)

Uložení správní pokuty podle paragrafu 107 zákona o sociálních službách nastává, pokud poskytovatel:

- poskytuje sociální službu neoprávněně,
- nevede záznamy o plánování služby podle paragrafu 88 písmene f),
- nevede evidenci odmítnutých žadatelů o sociální službu podle paragrafu 88 písmene g),

- neuzavře smlouvu o poskytování sociální služby podle paragrafu 88 písmene i),
- použije opatření omezující pohyb osob v rozporu s paragrafem 89 odstavce 1 až 3 ,
- nepodá informaci o použití opatření omezujících pohyb podle paragrafu 89 odstavce 5 ,
- nevede evidenci nebo neumožní nahlížení do evidence podle paragrafu 89 odstavce 6 .

Je na uvážení orgánu, v jaké výši se bude pohybovat správní pokuta.

3.1.2 Inspekce typu B

Inspekce typu B je následná, následuje po inspekci typu A . Kontrola spočívá v ověření si, zda poskytovatel navržená opatření, která vznikla v předchozí inspekci, naplňuje, zavádí do praxe a zda upravil metodiky dle návrhů předešlé inspekce. Tato inspekce se dopředu ohlašuje a postup je podobný jako u inspekce typu A . inspekční tým může mít méně členů než u předchozího typu inspekce.

3.1.3 Inspekce typu C

Jde o předem neohlášenou inspekci, která je zahájena na základě stížnosti na poskytovatele služby. Prověřují se vybrané oblasti kvality, hlavně se to týká oblasti dodržování lidských práv. Kontrola může přijít kdykoliv a bez úplného ohlášení.

4 METODIKA INDIVIDUÁLNÍHO PLÁNOVÁNÍ S KLIENTY V DOMOVĚ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB CHOTĚLICE

Metodika je interní dokument Domova sociálních služeb Chotělice, vznikla v dubnu 2017 ve spolupráci s konzultantkou Mgr. Terezií Hradilkovou v rámci Projektu Transformace Ústavu, který již od června 2016 v zařízení probíhá.

Transformace sociálních služeb je možno definovat jako *„souhrn procesů změny řízení, financování, vzdělávání, místa a formy poskytování služby tak, aby výsledným stavem byla péče v přirozeném prostředí člověka a snižování ústavních kapacit. Ke změnám dochází v konkrétních zařízeních sociálních služeb. Cílem transformace je zajistit pro každého uživatele dané sociální služby ústavního typu podporu podle jeho přání a potřeb, a to takovým způsobem a v takovém prostředí, které je běžné i pro ostatní lidi ve společnosti.“* (Transformace sociálních služeb, online, cit. 2017-10-22)

Deinstitucionalizace znamená přechod od ústavní péče k podpoře, která je poskytována ve službě komunitního typu. Pro člověka, který využívá sociální službu je výsledkem deinstitucionalizace svoboda ve zvolení si vlastního bydliště, může zastávat běžné společenské role, chodit do práce, do školy a podobně.

Metodika vznikla ve spolupráci týmu vedení zařízení, po vzdělávání v individuálním plánování, zjištění podnětů od pracovníků přímé péče a s externí konzultantkou. Je zaměřena na plánování směrem k sociálnímu začlenění klientů v Domově sociálních služeb Chotělice a jejich možnosti žít běžným životem v komunitě. Je určena pro vedoucí úseků, sociální pracovnice, pracovníky v přímé péči (pracovníci v sociálních službách, všeobecná zdravotní sestra), ředitele a další odborné pracovníky zařízení.

Jejím účelem je:

- podporovat klienta Domova sociálních služeb Chotělice ve vyjadřování svých potřeb, přání a cílů,

- poskytovat jim individuální podporu jen v tom, co nezvládne klient sám,
- plánovat zvyšování jejich samostatnosti a uplatnění vlastní vůle,
- plánovat služby a podpory, které potřebují ke svému spokojenému životu podle vlastní vůle,
- plánovat uplatnění a rozšiřování schopností, dovedností a nadání,
- plánovat rozšiřování jejich možností žít běžným způsobem podobným jejich vrstevníkům.

Cílem metodiky je, že pracovníci Domova sociálních služeb Chotělice budou jednotným způsobem plánovat, zaznamenávat a vyhodnocovat poskytování a zprostředkování služeb a podpory každému klientovi podle zjištěných a vyjádřených individuálních potřeb a cílů každého klienta. Každý pracovník podle své role a zařazení ví, jak podporovat klienty v ovlivňování a plánování svého života ve všech oblastech, zejména pak v tom, kde, jak a s kým chce bydlet, péči o zdraví, uplatnění svých schopností a trávení volného času podle vlastních zálib.

Výsledky a zjištění z vyhodnocení individuálních plánů konkrétních klientů jsou předávány vedení zařízení a slouží jako podklad pro zajištění podpory na úrovni zařízení. Výsledky jsou použity na zkvalitnění poskytování sociální služby.

Metodika individuálního plánování navazuje na pravidla Jednání se zájemcem o službu a metodiku Posuzování míry nezbytné podpory uživatelů. Nástroj Posuzování míry nezbytné podpory uživatelů je určen pouze pro osoby od 18 let věku, *„byl vytvořen za účelem pomoci přehledně zhodnotit míru nezbytné podpory u jednotlivých uživatelů sociální služby a tím umožnit získání ze zásadních analytických vstupů pro další plánování deinstitucionalizace sociální služby“*. (Posuzování míry nezbytné podpory uživatelů, doporučený postup MPSV č . 1 /2010, 2013, s . 4)

Vyhodnocování míry nezbytné podpory probíhá v Domově sociálních služeb Chotělice minimálně jednou za tři roky, v případě zásadních změn v životě klienta i dříve. Provádí ho klient a spolu s ním jeho klíčový pracovník, sociální pracovnice, opatrovník, případně osoba blízká, kterou si klient určí. Vše se zaznamenává do dotazníku, který je součástí doporučeného postupu MPSV č . 1 /2010 na stranách 14 až 39 (dotazník

A a B). Záznam z vyhodnocování nezbytné míry podpory klienta je součástí dokumentace klienta.

Za individuální plán konkrétního klienta má zodpovědnost sám klient, jelikož je rozhodující osobou při sestavování plánu, je podporován ve vyjadřování přání, potřeb, potřebných změn, účastní se jednání týkající se jeho plánu a klíčový pracovník, který zodpovídá za mapování situace klienta, obhajobu jeho práv a zájmů, plnění plánu a sdílení s ostatními určenými pracovníky, rodinou, opatrovníkem, dalšími blízkými osobami, které si klient určí. Dále dbá na to, aby všechny dojednané změny s klientem byly zaznamenány do jeho individuálního plánu.

Klíčovým pracovníkem je zaměstnanec Domova sociálních služeb Chotělice (pracovník v sociálních službách, všeobecná zdravotní sestra), v případě nepřítomnosti klíčového pracovníka, zajišťuje naplňování plánu klienta zastupující klíčový pracovník. Nově nastupujícím klientům je klíčový pracovník přidělen po týmové diskusi. Týmové diskuse jsou účastni: vedoucí úseků a sociální pracovnice. Klíčový pracovník se určuje dle aktuálního počtu klientů na jednoho pracovníka a volné kapacity pracovníků.

O změnu klíčového pracovníka může požádat klient nebo klíčový pracovník, o změně rozhoduje pracovní tým zařízení. (sociální pracovnice, vedoucí úseků, klíčový pracovník, klient a pracovníci v přímé péči) Důvodem změny mohou být například neshody mezi klientem a pracovníkem. Nový klíčový pracovník je přidělen se souhlasem klienta a klíčový pracovník musí mít zároveň volnou kapacitu pro přijetí dalšího klienta. Změna klíčového pracovníka je zaznamenána do záznamu individuálního plánu.

Povinností klíčových pracovníků je pročítat si individuální plány klientů, u kterých je klíčovým pracovníkem a klientů, kde je zastupujícím klíčovým pracovníkem a těch klientů, kterým poskytuje podporu a konzultovat své připomínky mezi sebou.

Sociální pracovník podporuje pracovníky a klienty na společných poradách k plánování, komunikuje s opatrovníky, poskytuje metodickou podporu pracovníkům k individuálnímu plánování, metodicky vede individuální plánování, včetně jejich vyhodnocování, má poslední slovo v určení klíčového pracovníka i zástupce klíčového pracovníka či při žádosti o změnu klíčového pracovníka. Sumarizuje zjištění

z individuálních plánů klientů zařízení a o výsledcích informuje ředitele. Pracovníci přímé péče mu dávají zprávy a podněty, které jsou následně řešeny na poradě managementu zařízení.

Mapování situace a plánování s klientem začíná při prvním sociálním šetření, pokračuje dále při jednání se zájemcem o službu, při vyjednávání smlouvy o poskytování sociální služby. Individuální plán není přílohou smlouvy, ve smlouvě se na něho pouze odkazuje. Výsledky zjišťování ze sociálního šetření a jednání se zájemcem o službu jsou podklady pro Osobní list klienta a další části plánu klienta.

Začíná se mapováním a zaznamenáváním historie a osobního profilu klienta, první návrhy zaznamenává sociální pracovnice při jednání se zájemcem o službu a klíčový pracovník při nástupu klienta do zařízení. Zásadní v této fázi je porozumět potřebám, přáním, stylu života a silným stránkám člověka, kterému budeme poskytovat podporu, bude naším klientem proto, abychom mu pomohli v oblastech, ve kterých má omezení či znevýhodnění. Abychom mohli zjistit potřeby, přání a schopnosti klienta a podle toho s ním plánovat jeho podporu, musíme mu nejdříve porozumět. Proto je třeba věnovat velkou pozornost způsobu komunikace klienta – jak se vyjadřuje, čemu rozumí, co chápe. Dlouhodobé nepochopení a nemožnost komunikací ovlivňovat své okolí vede k frustraci a k apatii, stresu nebo vzteku až k agresi proti sobě nebo druhým lidem.

Individuální plán konkrétního klienta v Domově sociálních služeb Chotělice sestavuje klíčový pracovník spolu s klientem, forma plánu je nazvána „MŮJ PLÁN“, vyjadřuje to, že individuální plán patří klientovi a ten je rozhodující osobou při jeho sestavení. Plán má být především srozumitelný pro klienta. Pro klienty, kteří mají velké problémy s porozuměním, a pochopením snadného čtení bude zpracován plán ve formě, které klient rozumí. Tím je myšleno, že se využijí obrázky, fotografie, ústně to pracovník klientovi vysvětlí (vyprávění).

Plánování s klientem nesmí být omezeno na pracovníky, možnosti a situace v zařízení, ale naopak musí být zaměřeno i na využívání podpor a situací v běžném prostředí, zprostředkování služeb a podpor mimo zařízení a využívání veřejných a komunitních služeb a vytváření nových vztahů klienta s lidmi mimo zařízení.

Zaznamenávání průběhu poskytování sociální služby (jak se plní plán + poskytnuté podpory) probíhá v elektronické podobě, pracovníci jej zapisují do programu IS Cygnus 2 a tisknou se a zakládají do individuálního plánu klienta „MŮJ PLÁN“.

Do individuálního plánu nahlížejí klient, klíčový pracovník, ten, kdo poskytuje klientovi podporu, což je sociální pracovník, vedoucí úseků, dále ti, které si sám klient určí. Pro sdílení plánovaných činností a poskytování individuální podpory, klíčový pracovník sděluje při poradách dalším pracovníkům přání, potřeby a cíle klienta.

„MŮJ PLÁN“ je vytištěn ve dvou vyhotoveních, jedno je uloženo v uzamykatelné skříni v určené místnosti, druhý výtisk je klienta, který jej má založen spolu s dalšími dokumenty v deskách na pokoji ve své skříni.

Formulování cílů klienta, tedy toho, co si klient přeje zažít, dosáhnout, jak chce žít, je nejdůležitější částí individuálního plánu. Klíčový pracovník podporuje svého klienta ve vyjadřování přání, formulování, čeho chce dosáhnout a provází jej při realistickém zvolení času a nástrojů, jak toho dosáhnout, jaké překážky mohou očekávat, do kdy, kdo co udělá, kdo s čím pomůže. Osobní cíle musí být současně dojednané cíle spolupráce. Cíl spolupráce musí být cíl, přání klienta, ale i v nabídce služeb zařízení a v kompetenci konkrétních pracovníků (například osobním cílem klienta bude „chci se stát pilotem“, ale s jeho naplněním mu zařízení Domova sociálních služeb Chotělice nemůže pomoci, proto se tento cíl nemůže stát cílem spolupráce). Stanovené cíle spolupráce jsou konkrétní a měřitelné. U každého cíle klienta bude popsán výsledný stav, jak to bude vypadat po naplnění cíle. Dlouhodobé vyjádření toho, co chce klient změnit, je třeba konkretizovat do podoby, co klient chce nebo co je pro něj důležité a rozpracovat do dílčích cílů. Cíle jsou zpracovány po předchozí domluvě s klientem, zaznamenány elektronicky v programu IS Cygnus 2 a následně vytištěny a vloženy do individuálního plánu klienta. Cíle vycházejí z klientových přání a motivací pro jeho další rozvoj. Pokud klient potřebuje obrázkové zpracování cílů nebo jiné znázornění (například piktogramy), je tak vyhotoveno ve formě, které klient rozumí. Vypracování cíle obsahuje jednotlivé kroky k dosažení cíle, termíny pro uskutečnění cílů a zodpovědnost osob, které pomáhají klientovi cíl naplňovat.

Cíle se hodnotí za období minimálně šesti měsíců, při splnění cíle i dříve a je to též zaznamenáváno elektronicky v programu IS Cygnus 2 v záznamech a opět vytištěno a vloženo do plánu klienta „MŮJ PLÁN“. Podmínkou pro pracovníky je mít, alespoň dva záznamy za měsíc, které se vztahují k cíli klienta. Další záznamy, které se nevztahují k cílům spolupráce, se zaznamenávají elektronicky v programu IS Cygnus 2 do záznamů péče a jednou za tři měsíce se tisknou a zakládají do plánu klienta „MŮJ PLÁN“.

Vyhodnocení individuálního plánu provádí klíčový pracovník s klientem průběžně, minimálně jednou za šest měsíců, s výjimkou, pokud by došlo ke změně například zdravotního stavu klienta. Pokud není možno cíle naplnit, zhodnotí se ihned, jak dojde ke změně a dojedná se nový cíl a kroky k němu. Je možno cíl nadále ponechat a pokračovat v něm.

Individuální plán klientů v Domově sociálních služeb Chotělice obsahuje i Plán zvládání rizik. Je to specifická část individuálního plánu, slouží k záznamu identifikovaných rizik a rizikových situací pro klienta, které mohou nastat a které by mohly znamenat pro klienta ohrožení jeho bezpečí, zdraví, přijetím okolí. Systematická práce s rizikem umožňuje rizikové situace předvídat a bezpečně zvládat. Zaznamenávají se do něho identifikovaná rizika (situace) pro konkrétního klienta. Musí se zvážit, zda se jedná o riziko přiměřené neboli přijatelné pro klienta nebo zvýšené riziko. Pokud vyhodnotíme, že klientovi hrozí rizika přiměřená, nezapisují se do jeho plánu, pouze se zmíní, že klientovi žádná rizika nehrozí. Pokud se vyhodnotí, že klientovi hrozí rizika zvýšená, popíší se v jeho individuálním plánu, včetně zmírnění a eliminace rizika a prevence. Na úrovni organizace Plán zvládání rizik konkrétního klienta souvisí s dokumentem Nouzové a havarijní situace v zařízení, kde jsou popsány procházky, zablokování výtahu apod.

„Cílem práce s rizikem není odstranit riziko ze života lidí s postižením, nýbrž hledat cestu, jak tyto situace prožít a přežít bezpečným způsobem. Před poskytovateli sociálních služeb stojí náročný úkol, a to zajistit pro uživatele co největší bezpečí a zároveň jim umožnit prožívat běžné situace každodenního života i s určitým rizikem, které k těmto situacím patří.“ (SOBEK, 2010, s . 15)

5 VZDĚLÁVÁNÍ PRACOVNÍKŮ V DOMOVĚ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB CHOTĚLICE

Zaměstnavatelé mají povinnost dle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách zabezpečit pracovníkům v sociálních službách a sociálním pracovníkům další vzdělávání v rozsahu nejméně dvacet čtyři hodin za kalendářní rok, kterým si obnovují, upevňují a doplňují kvalifikaci. *„Kvalita dalšího vzdělávání by měla být posuzována akreditační komisí v rámci udělení akreditace vzdělávacímu zařízení či vzdělávacímu programu. Není tedy divu, že kvalita dalšího vzdělávání je tématem často diskutovaným. Zároveň platí, že vyhodnocování kvality vzdělávacích programů není věnováno tolik pozornosti, kolik by si podle vložených, ať již přímých, či nepřímých finančních prostředků zasluhovalo. Důvodem mimo jiné může být to, že jde o problematiku časově, metodologicky a také finančně náročnou.“* (EFEKTIVITA VZDĚLÁVÁNÍ V SOCIÁLNÍCH SLUŽBÁCH, 2015, s. 3)

Vzdělávání pracovníků má Domov sociálních služeb Chotělice upraveno Směrnicí pro vzdělávání pracovníků organizace s datumem účinnosti od 1. 7. 2017.

Plán vzdělávání pracovníků vychází zejména ze stanovených cílů organizace, z potřeb klientů zjištěných v průběhu plánování služby a z hodnocení pracovníků. Organizace je povinna každoročně vyčlenit adekvátní část finančních prostředků ve svém rozpočtu na povinné vzdělávání pracovníků.

Každý pracovník má svůj list vzdělávání (vzdělávací aktivita zaměstnance), který se vede v počítačovém programu IS Cygnus. Sem se zapisují absolvovaná školení, konference, kurzy, stáže a podobně.

Vzdělávací aktivitu zaměstnance kontroluje vedoucí pracovník jeden krát ročně (říjen, listopad) při hodnocení pracovníků. Individuální vzdělávací plán pracovníka zpracovává vedoucí úseku vždy na následující rok. Jeho obsahem je jméno a příjmení pracovníka, pracovní pozice, hodnocené období a plán na další období. V plánu na další období jsou pro pracovníka zpracovány otázky.

Například:

- V čem jsem dobrý při své práci?
- V čem mám limity při své práci?
- V čem se mohu zlepšit při své práci, abych se cítil/a dobře?
- Mohu se v této oblasti vzdělávat?
- Vím o nějakých kurzech?
- V čem mohu prohloubit své vědomosti?
- Co dalšího mě zajímá, jaké oblasti?

Pracovníci jsou povinni se průběžně či soustavně vzdělávat, zvyšovat množství svých vědomostí a dovedností v souladu s rozvojem oboru, dále jsou povinni zúčastňovat se organizovaných konzultací s externím konzultantem.

S každým pracovníkem je v rámci hodnocení projednán plán jeho dalšího vzdělávání. Organizace vítá, když pracovník aktivně přichází se vzdělávacími potřebami pro svoji osobu. Formy průběžného vzdělávání jsou specializační vzdělávání, certifikované kurzy, inovační kurzy, odborné stáže, školící akce, odborné konference.

Organizace eviduje v osobních složkách pracovníků, zejména pracovníků přímé péče, absolvované kurzy a další formy průběžného vzdělávání. (pozvánky na školení, osvědčení, certifikáty) S obsahem seminářů a kurzů seznamuje pracovník ústně ostatní členy týmu na poradách přímé péče.

Organizace sleduje moderní trendy v pečovatelství, ošetřovatelství, sociální a zdravotní péči a průběžně zajišťuje účast svých pracovníků na nově pořádaných seminářích.

Vedoucí pracovníci všech úseků jsou povinni pracovníky ohodnotit za kvalitně odvedenou práci, zejména slovně, v případě možností organizace též finančně. Další forma ohodnocení je umožnění dalšího vzdělávání. Přednost dostanou ti pracovníci, kteří dosahují v práci lepších výsledků. Hodnocení je prováděno jednou krát ročně, vždy na konci roku. Vedoucí pracovník je povinen doporučit pracovníkovi v jakých oblastech by se měl nadále zdokonalovat, rozvíjet a vzdělávat. Zároveň dohodne, jakým způsobem budou tato doporučení naplňována.

Pracovníci mají možnost vyjádřit své názory na péči o klienty, provoz organizace, přinášet nové nápady a náměty pro zvyšování kvality péče průběžně. Toto mají možnost konzultovat s vedoucím pracovníkem kdykoli, dále na pracovních poradách, konzultacích s externím konzultantem a zejména v rámci hodnocení pracovníků.

Hodnocení zaměstnanců je důležitou součástí při poskytování sociální služby. Domov sociálních služeb Chotělice pro to má vytvořenou interní směrnici, kterou je definováno, jakým způsobem samostatné hodnocení zaměstnanců probíhá. Je určena pro pracovníky v přímé péči. Probíhá jednou krát ročně, zpravidla během měsíce října. Zodpovědnost za provedení hodnocení v daném období má vedoucí zaměstnanec za svůj tým.

Hodnocení zaměstnanců je jedním ze způsobů zvyšování kvality poskytované sociální služby. Výsledkem je profesní růst zaměstnanců, možné náměty na zlepšení práce, hodnocení osobních profesních cílů zaměstnanců, které vycházejí z cílů organizace. Způsoby hodnocení zaměstnanců jsou prováděny formou sebehodnotících dotazníků a pohovorů. Sebehodnotící dotazníky jsou vyplňovány v počítačovém programu. Každý zaměstnanec hodnotí v počítači dle zadání sám sebe a ve stejném typu dotazníku počítačem vygenerovaného kolegu. Hodnocení je anonymní, není vidět, kdo koho hodnotil. Celkový výsledek vidí pouze k tomu určený pracovník s přístupovými právy. Tím je vedoucí pracovník a ředitel. Vedoucí pracovník ve stejném typu dotazníku hodnotí své podřízené pracovníky. Vedoucí pracovník ještě navíc připojí slovní hodnocení příslušného pracovníka. Pohovory probíhají tak, že zaměstnanec s vyplněným dotazníkem přichází k osobnímu pohovoru se svým nadřízeným pracovníkem, ten sdělí zaměstnanci výsledek sebehodnocení a hodnocení kolegou a nadřízeným. Pokud zaměstnanec s hodnocením souhlasí, podepisují oba formulář hodnocení zaměstnance. Spolu s dotazníkem vedoucí zaměstnanec předává formulář řediteli. V případě nesouhlasu zaznamenávají nesouhlas a pohovor se uskuteční s ředitelem.

Získaný materiál od pracovníků použije ředitel ve spolupráci s příslušným vedoucím pracovníkem spolu s hodnocením osobních profesních cílů zaměstnanců k vysledování potřeb dalšího vzdělávání pracovníků, k nastavení dalšího vzdělávání pracovníků, k získání nových námětů na zlepšení způsobu poskytování sociální služby.

5.1 Plán vzdělávání pracovníků

Pověřený pracovník sestaví v průběhu začátku nového roku (zpravidla leden) vzdělávací plán pracovníků Domova sociálních služeb Chotělice na celý rok. Vzdělávací plán pracovníků Domova sociálních služeb Chotělice na rok 2017 vychází z cílů organizace, potřeb klientů a potřeb pracovníků. Cílem organizace je mít odborně vzdělaný personál, začleňovat klienty do běžného života a transformace zařízení na komunitní formu bydlení. Klienti mají potřeby v podpoře při řešení sexuální oblasti a potřeby v podpoře při neverbální komunikaci. Potřeby pracovníků vychází převážně z potřeb klientů, takže se chtějí naučit porozumět komunikaci klientů, efektivně s nimi plánovat, umět pracovat s projevy jejich sexuálního chování, znát kompetence opatrovníků klientů a péči o imobilní klienty. Plán vzdělávání pracovníků pro tento rok je určen pro sociální pracovnice, všeobecné sestry, pracovníky v sociálních službách, management a vedoucí pracovníky.

Na každý měsíc je rozepsáno vzdělávání konkrétního počtu pracovníků, včetně uvedení konkrétních jmen pracovníků, název školeného tématu, kdo je lektorem a jaký je cíl vzdělávání. Konkrétněji uvedeno: na měsíc duben 2017 bylo naplánováno vzdělávání v oblasti Opatrovnictví pro cca 40 osob, lektorkou byla paní Mgr. Zuzana Durajová, určeno pro pracovníky v přímé péči, všeobecné sestry, sociální pracovníky, rodinné příslušníky, administrativní pracovníky a cílem bylo získání znalostí a změn v novém pohledu na opatrovnictví dle nového občanského zákoníku.

Vzdělávací plán pracovníků Domova sociálních služeb Chotělice na rok 2018 opět vychází z cílů organizace, potřeb klientů a potřeb pracovníků. Cílem organizace je odborně vzdělat nově příchozí pracovníky v oblastech, ve kterých doposud byli proškoleni stávající pracovníci, začleňovat klienty do běžného života a vyjednávat se zřizovatelem, aby došlo k transformaci zařízení na komunitní formu bydlení.

Opět je na každý měsíc rozepsáno vzdělávání konkrétních pracovníků, včetně uvedení konkrétních jmen pracovníků, název školeného tématu, kdo je lektorem a jaký je cíl vzdělávání. Konkrétněji uvedeno: v měsíci únoru 2018 proběhne vzdělávání v oblasti sexuality a vztahů lidí s mentálním postižením pro cca 20 osob, lektorem je pan Petr Eisner, DiS., vzdělávání je určeno pro pracovníky v přímé péči, sociální pracovníky

a všeobecné zdravotní sestry a cílem vzdělávání je správné pojetí sexuality nejen v rámci sociální služby, ale také její úzké spojení s kvalitou lidského života, vztahy, potřebami, ale i sociálními normami a hranicemi.

Doplňkové interní vzdělávání pracovníků Domova sociálních služeb Chotělice zajišťují pracovníci, kteří se věnují tématům, která využívají v praxi, sdílejí zkušenosti. V roce 2017 byla vybrána témata:

- Leden – Evakuace imobilních klientů,
- Únor – Adaptace nového klienta v zařízení,
- Březen – Opatření omezující pohyb,
- Duben – Kompetence sociálního pracovníka a pracovníka v sociálních službách,
- Květen – Sociální začlenění,
- Červen – Odpovědnost uživatele sociální služby,
- Červenec – Práva a povinnosti uživatele,
- Srpen – Nedirektivní komunikace,
- Září – Restriktivní opatření,
- Říjen – Svéprávnost,
- Listopad – Opatrovnictví,
- Prosinec – Focusing.

5.2 Vzdělávání pracovníků v rámci projektu transformace v individuálním plánování v roce 2016 a 2017

Jelikož cílem projektu, který byl v zařízení Domova sociálních služeb Chotělice realizován, bylo vyhodnocování individuálních potřeb klientů, dále jejich přání, cílů a mapování jejich rodinných či příbuzenských vztahů, museli být pracovníci v této oblasti proškolováni. Veškeré vzdělávání pracovníků bylo financováno z projektu a zřizovatel Domova sociálních služeb Chotělice konal výběrová řízení pro výběr příslušných vzdělavatelů.

První vzdělávání bylo realizováno hned na začátku projektu (červen 2016) s názvem Vyhodnocování potřeb dospělých uživatelů sociální služby, akreditováno MPSV

s číslem akreditace 2014/0110-PC/SP. Bylo určeno pro pracovníky v sociálních službách a sociální pracovníky. Středně zdravotnický personál není v projektu zahrnut, takže by se neměl v rámci toho vzdělávat, ale přesto se vedení zařízení rozhodlo, že je potřeba, aby se i oni seznámili s touto problematikou, jelikož jsou klíčovými pracovníky klientů a účastnili se samotného vyhodnocování míry podpory klientů. Proběhlo ve dnech sedmého a dvacátého prvního června, v rozsahu osmi hodin, vzdělavatelkou byla paní Mgr. Terezie Hradilková, vzděláváno bylo dvacet tři pracovníků. Každý vzdělávaný obdržel osvědčení za absolvování vzdělávacího programu. Cílem vzdělávání bylo seznámení se s doporučeným postupem MPSV č . 1 /2010 z roku 2013, jelikož od září 2016 do listopadu 2016 bylo realizováno vyhodnocování míry nezbytné podpory u všech klientů.

Dále následovalo vzdělávání s názvem Základní metody a techniky individuálního plánování, proběhlo v říjnu a listopadu 2016, v rozsahu šestnácti hodin. Vzdělávací agenturou byl Portus Praha. Opět se jednalo o vzdělávání akreditované MPSV, vzdělavatelkou byla Mgr. Květoslava Zapletalová, vzděláváním prošlo dvacet osm pracovníků (sociální pracovníci, pracovníci v sociálních službách a středně zdravotnický personál). Každý účastník obdržel osvědčení o absolvování kurzu. Vzdělavatelka vycházela z příručky o individuálním plánování, s názvem Mám svůj plán. Autorem textu této příručky je Jiří Sobek. Text je psán v první osobě čísla množného. Pracovníci se na základě toho mají seznámit, co vlastně individuální plán je, co má obsahovat, popisovat, co je jeho výhodou, jakým způsobem plánování probíhá, jak se stanovují cíle spolupráce, jaký je způsob hodnocení cílů a možná rizika ohrožující klienta. Vzdělavatelka se snažila zodpovědět dotazy pracovníků, které byly pasované přímo na individuální plány konkrétních klientů zařízení. Nejčastějšími potížemi v individuálním plánování je stanovení cíle spolupráce, proto se vzdělavatelka snažila poradit strategii, jak na to. Poskytnula pracovníkům vzory, jakým způsobem, by mohl vypadat individuální plán.

V březnu a dubnu 2017 se v rámci projektu transformace konaly workshopy k individuálním plánům klientů zařízení. Vzdělavatelkou byla Mgr. Terezie Hradilková. Vzdělávání nebylo akreditováno MPSV ani nikdo ze vzdělávaných neobdržel certifikát o absolvování. Cílovou skupinou vzdělávacího programu byli pracovníci v sociálních

službách, sociální pracovníci a středně zdravotnický personál. Pracovníci se v úvodu seznámili s novou směrnicí o Individuálním plánování v Domově sociálních služeb Chotělice, kterou vytvořil management zařízení ve spolupráci s konzultantkou projektu transformace. Dále vzdělavatelka seznámila vzdělávající se s teorií procesu individuálního plánu. Individuální plán je soubor cílů, postupů, kroků, a dohodnutých termínů. Individuální plán se nevyplňuje, ale zaznamenává se. Součástí sestavení individuálního plánu je zjišťování rizik, která mohou klienta ohrožovat. Proto se pracovníci na tomto školení, učili mapovat rizika, posoudit, komu hrozí riziko, následky a návrhy řešení jednotlivých situací, včetně vyhodnocení a opětovného posouzení. Na každý workshop byl vybrán jeden klient s nejvyšší mírou podpory, zjišťovaly se jeho potřeby, přání a na základě toho, se doporučovaly možnosti stanovení cílů spolupráce.

Poslední vzdělávání, které se vztahovalo k individuálnímu plánování a bylo realizováno v rámci projektu transformace, proběhlo v listopadu. Bylo zadáno zřizovatelem Domova sociálních služeb Chotělice sociální agentuře o. p. s., s názvem Základy individuálního plánování průběhu sociální služby. Kurz obsahoval osm výukových hodin, byl akreditován MPSV. Vzdělavatelkou byla Mgr. Radka Mikulová. Vzdělávající obdrželi certifikát o absolvování kurzu. Účastníci vzdělávacího programu se seznámili se základy problematiky individuálního plánování průběhu sociální služby a získali orientaci v základních principech poskytování služby se zaměřením na lidi s mentálním a kombinovaným postižením. Naučili se, jak stanovit osobní cíl s uživatelem, který komunikuje pomocí některé z metod alternativní a augmentativní komunikace, jak s ním naplánovat kroky vedoucí k danému cíli a stanovení termínů zodpovědné osoby, které se budou na realizaci individuálního plánu v alternativní a augmentativní podobě podílet. Každý absolvent získal základní dovednosti pro definování hypotéz také s uživatelem, který má obtíže v porozumění nebo komunikaci. Účastníci kurzu se naučili základům, jak identifikovat rizika, která mohou nastat při poskytování služby uživateli a sestavení rizikového plánu. Dokáží společně s uživatelem stanovit preventivní postup, aby rizika nenastala.

PRAKTICKÁ ČÁST

6 EUROINSTITUT

Euroinstitut jsou školy, které se zaměřují na vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. *„Žákem, dítětem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami je jedinec se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním.“* (KARÁSKOVÁ, 2005, s . 11) Všechny jsou samostatně zřízeny pro žáky se zdravotním postižením, zejména na edukaci a rozvoj osob s mentálním postižením. *„Moderní edukace zastává přístup, který apeluje na koordinaci integrovaných služeb pro rodiče a jejich děti s postižením. Jedinci s těžkým postižením vyžadují integrovaný přístup, reflektující spolupráci mezi specialisty, kteří pomáhají v rozvoji motoriky, percepce, komunikace, v rozvoji sociálních a kognitivních dovedností. Je to proces, který může trvat i několik let nebo být stále nedokončený.“* (OPATŘILOVÁ, 2013, s . 36) Žáky škol Euroinstitutu nejsou děti, ale široké věkové spektrum od mladých lidí po žáky ve středním věku. Většinu tvoří hlavně klienti domovů pro osoby se zdravotním postižením nebo domovů se zvláštním režimem.

V České Republice je pět škol Euroinstitutu se sídlem ve Středočeském kraji, Ústeckém kraji, Karlovarském kraji, Olomouckém kraji a v kraji hlavního města Prahy.

Vzdělávání ve škole je pro žáky bezplatné a je poskytované v oborech:

- provozní služby zaměřené na úklid a výpomoc,
- praktická škola jednoletá,
- praktická škola dvouletá,
- pečovatelské služby.

Učební obor provozní služby je dvouletý s výučním listem určený pro žáky s postižením. Tento vzdělávací program je rozpracován do školního vzdělávacího programu Úklid a výpomoc. Učí se v něm mentálně postižení klienti domovů pro osoby se zdravotním postižením, klienti chráněných bydlení a denních stacionářů.

Praktická škola jednoletá je škola na jeden školní rok, vzdělávají se v ní žáci těžce mentálně postižení, žáci s více vadami a žáci s vadami autismu. Snahou je, aby si žáci osvojili znalosti a manuální dovednosti, které potřebují k výkonu jednoduchých pracovních činností.

Praktická škola dvouletá je určena pro žáky těžce mentálně postižené. Vzdělávají se v ní těžce mentálně postižené klienty domovů pro osoby se zdravotním postižením, chráněných bydlení či denních stacionářů, jelikož by vzhledem k jejich postižení nezvládli absolvovat vzdělávání, na základě jeho absolvování, se obdržuje výuční list, a přesto mají zájem získat kvalifikaci a uplatnit se na trhu práce.

Obor pečovatelské služby je tříletý učební obor s výučním listem určen pro znevýhodněné žáky nebo pro žáky s lehkým postižením. Je rozpracován do školního vzdělávacího programu pečovatelské zdravotně-sociální služby. Tento o obor studují kromě žáků českých žáků i žáci z Filipín. Absolventi tohoto oboru jsou vyučeni jako ošetřovatelé a mají uplatnění v nemocnicích a zařízeních sociální péče.

Euroinstitut klade důraz na další vzdělávání pedagogických pracovníků, jelikož pracují se žáky z pobytových zařízení sociálních služeb, kteří mají svá specifika. V České republice je další vzdělávání pedagogických pracovníků součástí celoživotního vzdělávání a je důležitou součástí profesního rozvoje pedagogů. Díky dalšímu vzdělávání pedagogických pracovníků je zabezpečeno udržení kvality a úrovně vzdělávacího systému.

Vzdělávání žáků Euroinstitutu je zaměřeno i prakticky a jeho cílem je získat postiženým zaměstnání.

„Práce je charakteristickou vlastností dospělosti a samostatnosti každého člověka. Vůbec nezáleží na tom, jestli je zdravý nebo mentálně postižený. Zdravotně postiženým je poskytována zvýšená ochrana na trhu práce. Samotná ochrana však nestačí, pokud by mentálně postižený svou práci neovládal. I pro pracovní uplatnění v jednoduchých manuálních oborech, jako je úklid, praní, žehlení či opravy prádla potřebují postižení vzdělání a odborný výcvik. Méně postižení se mohou v takových oborech i vyučit. Více postiženým je ideální oporou praktická škola.“ (Euroinstitut, online, cit. 2017-11-4)

7 STŘEDNÍ ŠKOLA EUROINSTITUT – PRAKTICKÁ ŠKOLA DVOULETÁ

Střední škola Euroinstitut vznikla 1 . 9 . 2013 s názvem Dr. Streda College, střední škola. Od školního roku 2014/ 2015 byl název školy změněn na Střední škola Euroinstitut. Škola je zapsána v rejstříku škol a školských zařízení MŠMT ČR a rejstříku školských právnických osob MŠMT ČR. Škola je zřízena pro žáky se zdravotním postižením a poskytuje vzdělání v oborech kategorie C a E .

Sídlo má škola na adrese Neprobylice 18, Třebíz 273 75, kód a název oboru vzdělávání je 78-62-C /02 praktická škola dvouletá.

Obory praktických škol (jednoletá a dvouletá, kategorie C) poskytují neprofesní přípravu a jsou určeny především pro žáky s těžšími a kombinovanými formami zdravotního postižení a zaměřují se na jednoduché pomocné činnosti ve výrobě a službách a osvojování základních dovedností pro život. Absolventi získávají vysvědčení o závěrečné zkoušce.

Nižší střední odborné vzdělání (obory kategorie E) mají nižší nároky v oblasti všeobecného i obecně odborného vzdělání a jsou určeny především pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Výstupem je výuční list.

Praktická škola dvouletá dává možnost získat střední vzdělání žákům se středně těžkým stupněm mentálního postižení, případně s lehkým mentálním postižením v kombinaci s dalším zdravotním postižením, které jim znemožňuje vzdělávání na jiném typu střední školy.

Prioritou školy je, aby školní vzdělávací program podchytil a respektoval osobnostní i mentální odlišnost a osobitost žáka a plně se mu přizpůsobil. Škola se snaží o vytváření pohodového, bezpečného a klidného prostředí, zajímavého učení a otevřeného partnerství jak mezi žáky a učiteli, tak mezi učiteli a vedením školy a vedením jednotlivých zařízení poskytovatelů sociálních služeb či rodiči a opatrovníky.

Záměrem školy je zpřístupnit vzdělání co nejširšímu okruhu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a zabezpečit tak jejich inkluzi do společnosti.

Vzdělávání v praktické škole dvouleté umožňuje žákům osvojení a upevnění si vědomostí a dovedností, které potřebují k výkonu konkrétních činností v každodenním životě. Žáci získají jednoduché základy odborného vzdělávání a manuálních dovedností v oboru podle zaměření školy: stravování, práce v domácnosti, manuální práce.

Podmínkou pro přijetí žáka ke vzdělávání je středně těžké mentální postižení, případně lehké mentální postižení v kombinaci s dalším zdravotním postižením. Dále by žák měl mít ukončenou:

- povinnou školní docházku v základní škole speciální,
- povinnou školní docházku, ale nezískal základní vzdělání,
- povinnou školní docházku v základní škole, která je samostatně zřízena pro žáky se zdravotním postižením.

Pokud dle zákona má žák dokončenou povinnou školní docházku a dovršil 17 let věku, splňuje též podmínky pro přijetí ke vzdělávání na střední škole praktické dvouleté.

Kritériem přijímacího řízení je zájem žáka o vzdělávání se v daném oboru, zdravotní způsobilost, která musí být doložena vyjádřením praktického či odborného lékaře a splnění povinné školní docházky dovršením 17 let věku žáka.

Škola se snaží spolupracovat se sociálními partnery, tedy s představiteli obce či regionu, se zaměstnavateli, s rodiči či opatrovníky žáků, nejvíce typická je spolupráce se sociálními institucemi. Vyplývá to z oboru studia a z faktu, že pro řadu žáků se zdravotním postižením jsou tyto instituce přirozeným prostředím, jako například domovy pro osoby se zdravotním postižením (poskytovatelé sociálních služeb), které klientům s celoročním pobytem nahrazují rodinu a zastupují své klienty i v procesu výchovy a vzdělávání. Nadále spolupracuje se speciálně pedagogickým centrem, s praktickými a odbornými lékaři.

Obsah, formy a metody středního vzdělávání je v souladu s individuálními potřebami, psychickými a fyzickými možnostmi žáků. Důraz se klade na vypěstování kladného

vztahu k práci, na rozvoj komunikačních dovedností i v alternativní formě, vedení ke zdravému životnímu stylu, k dosažení maximální možné míry samostatnosti a k posílení sociální integrace a sebeobsluhy.

Vyučovacími předměty dle školního vzdělávacího programu jsou: český jazyk a literatura, cizí jazyk, matematika, občanský základ, člověk a příroda, výtvarná výchova, hudební a dramatická výchova, výchova ke zdraví, tělesná výchova, rodinná výchova, výživa a příprava pokrmů, úklidové práce, praní, žehlení a šití, vaření, zahradnictví, manuální práce, základy informační a komunikační technologie.

Do kategorie všeobecně vzdělávacích předmětů patří český jazyk, literatura, cizí jazyk, matematika, občanský základ, člověk a příroda, výtvarná výchova, hudební a dramatická výchova, výchova ke zdraví, tělesná výchova.

Do kategorie odborných činností patří rodinná výchova, výživa a příprava pokrmů, úklidové práce, praní, žehlení a šití, vaření, zahradnictví, manuální práce, základy informační a komunikační technologie.

Vyučování je organizováno tak, že při teoretickém vzdělávání žáci pracují podle individuálního vzdělávacího plánu, při odborných činnostech jsou rozděleni na skupiny. Praktické předměty jsou realizovány v cvičných kuchyňkách, dílnách, zahradách, v prostorách odpovídajících svým účelům charakteru a obsahu vzdělávacího předmětu v zařízeních poskytovatelů sociálních služeb, tedy v přirozeném prostředí žáka a na pracovištích sociálním partnerů. S ohledem na bezpečnost a ochranu zdraví při práci, na hygienické požadavky a s přihlédnutím ke speciálně vzdělávacím potřebám žáků se dělí třída na skupiny. Žáci pracují ve skupinách pod dozorem učitele (speciálního pedagoga) odborných činností. K zařazování nových poznatků a aktuálních otázek může příslušný učitel provést v jednotlivých předmětech úpravu obsahu učiva až do výše třiceti procent.

Výchovné a vzdělávací strategie jsou voleny s ohledem na obsah konkrétního učiva a výsledky vzdělávání, kterých by měl žák dosáhnout. Učitelé se snaží ve vzdělávacím procesu uplatňovat pedagogické zásady, a to zejména zásady názornosti, přiměřenosti a individuálního přístupu, nadále uplatňují vhodnou motivaci, která stimuluje práci žáků.

Snaží se podporovat žáky k samostatné práci, ke skupinové práci, ke společnému hodnocení a k analýze výsledků.

Při práci se žáky se používají pomůcky k pochopení učiva, jako jsou například vzorky, modely, nástěnné obrazy, výukové listy, tablety s programy pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, digitální učební materiály, didaktická technika včetně obrazových, filmových a zvukových záznamů, speciálních programů se zpětnou vazbou.

Praktické vyučování umožňuje žákům ověřovat si získané teoretické poznatky v praxi, rozšiřovat jejich znalosti a podporovat jejich jistotu při realizaci praktických činností, aby byl žák samostatný a dokázal znalosti využít při řešení a plnění praktických úkolů i v běžném životě. Při vzdělávání se zohledňují speciální vzdělávací potřeby žáků. (individuální přístup, střídání činností a pracovního tempa, zařazování relaxačních chvilek)

Cílem školního vzdělávacího programu je poskytnout žákům určité množství poznatků, dovedností a návyků v míře úměrné jejich maximálním možnostem. Cíle středního vzdělání vyjadřují požadavky na vzdělanostní a osobnostní rozvoj žáka a záměr školy. Jejich naplnění závisí na míře využívání podpůrných opatření u žáků se zdravotním postižením, především mentálním postižením a kombinovaným postižením s více vadami, jejich schopnostech, možnostech, míře a stupni postižení a věku.

7.1 Hodnocení žáků

Hodnocením žáků je chápáno jako zpětná vazba, kterou žáci a pedagogové získávají informace o tom, jak se žákům daří zvládat obsahovou náplň vzdělávacího programu. Základem pro hodnocení žáků je platná legislativa a klasifikační řád Střední školy Euroinstitut, který vydal ředitel školy po schválení školskou radou. Jeho součástí jsou pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků.

Podklady pro hodnocení žáka získává učitel soustavným sledováním výkonů žáka, různými způsoby prověřování dovedností, analýzou aktivit žáků, zvláště se zaměřením na manuální zručnost a konzultacemi s ostatními učiteli a dalšími specialisty.

Způsob hodnocení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami je nastaven tak, že se zohledňuje osobnost každého žáka, jeho individuální možnosti i případné zdravotní, osobní, rodinné a jiné problémy. Základním způsobem hodnocení je proto hodnocení slovní. Smyslem slovního hodnocení je zabránění případnému stresu žáka z klasického hodnocení výkonu žáka známkou, úsilí o jeho spoluúčast při hodnocení, dovedení žáka k vlastnímu sebehodnocení. Slovní hodnocení je třeba formulovat ve smyslu pozitivní motivace a podpory osobního rozvoje žáka. Sdělení by měla být ve své formě kladná, avšak objektivní. Hodnocení žáků probíhá z dílčí klasifikace během pololetí. Na konci prvního pololetí vydává škola žákovi výpis z vysvědčení, na konci druhého pololetí obdrží žák vysvědčení. Učitel průběžně sleduje a hodnotí míru naplnění očekávaných výstupů v jednotlivých předmětech učebního plánu nebo individuálního vzdělávacího plánu v souladu s cíli středního vzdělávání. Velký význam je kladen na pozitivní motivaci, povzbuzení a ocenění každého pokroku, třeba i dílčího, kterého žák dosáhl. Součástí hodnocení je i hodnocení chování a vystupování žáků. Hodnocení klíčových kompetencí se provádí v jednotlivých vyučovacích předmětech posouzením, do jaké míry je žák zvládá a využívá.

Při klasifikaci a hodnocení zohledňuje učitel druh a stupeň postižení, zdravotní stav, individuální a věkové zvláštnosti žáka, jeho píli a přístup ke vzdělávání. Učitel průběžně sleduje a hodnotí výkon žáka, jeho aktivity při vyučování, snahu a připravenost na vyučování. V teoretických předmětech využívá učitel daného předmětu k hodnocení znalostí žáka různé druhy zkoušek. V předmětech praktického zaměření se hodnotí osvojení si praktických dovedností a návyků, využití získaných teoretických vědomostí v praktických činnostech, snaha, aktivita, samostatnost, tvořivost, iniciativa a také vztah k práci a k pracovnímu kolektivu.

Při klasifikaci je hodnocena ucelenost, přesnost a trvalost osvojení si požadovaných poznatků, kvalita a rozsah získaných vědomostí a dovedností, schopnost uplatňovat osvojené poznatky v praxi i běžném životě a úroveň samostatnosti při řešení teoretických i praktických úkolů. Hodnotí se i schopnost využívat a zobecňovat zkušenosti a poznatky získané při praktických činnostech, úroveň samostatnosti a tvořivosti žáka.

Při hodnocení stupňů prospěchu přihlíží učitel k věkovým zvláštnostem žáka i k tomu, že žák mohl v průběhu klasifikačního období zakolísat v učebních výkonech pro určitou indispozici. Při klasifikaci se nevychází z prostého počtu chyb, ale z počtu jevů, které žák zvládl. Při klasifikaci žáka se hodnotí vyjádření pozitivních stránek výkonu, objasněním podstaty neúspěchu, návodem, jak mezery a nedostatky překonávat.

Zásady pro stanovení hodnocení žáka v případě použití slovního hodnocení nebo kombinace slovního hodnocení a klasifikace jsou stanoveny tak, že známka jedna je označena slovy výborný a vyjadřuje to, že žák učivo ovládá bezpečně, rozsah zadání splnil zcela sám. V myšlení je pohotový, bystrý, dobře chápe souvislosti. Vyjadřuje se výstižně a poměrně přesně. Při aplikaci užívá získané vědomosti a dovednosti, pracuje samostatně, přesně a s jistotou, volí vhodné postupy, pomůcky a nástroje k prováděným činnostem. Je aktivní, učí se svědomitě a se zájmem. Známka dvě je označena slovy chvalitebný a vyjadřuje, že žák učivo ovládá, rozsah zadání splnil s drobnými nedostatky a s malou dopomocí, pro postup řešení potřeboval radu. Uvažuje celkem samostatně. Vyjadřování je poměrně výstižné. Při aplikaci dovede používat získané vědomosti a dovednosti, při řešení úkolů se dopouští jen menších chyb. Učí se svědomitě, pracuje samostatně s menší dopomocí. Známka tři je označována slovy dobrý, žák učivo vcelku ovládá, pouze některá kritéria splnil s výraznou dopomocí v podobě nabídky řešení. Myšlenky vyjadřuje ne dost přesně, je patrna menší samostatnost. S pomocí učitele řeší úkoly a snadněji překonává potíže a odstraňuje chyby. Nepracuje samostatně, jeho projev je nejistý a pomalý. K učení a práci potřebuje větší stimulaci. Známka čtyři je vyjádřena slovy dostatečný. Žák učivo zvládá se značnými mezerami, pracuje pouze s výraznou dopomocí učitele. Splňuje pouze některá kritéria, nedostatky při zvládání učiva jsou závažné. Myšlení je nesamostatné, vyjadřuje se se značnými obtížemi. Při aplikaci učiva dělá podstatné chyby, nesnadno překonává potíže. Výsledky práce jsou nepřesné, žák nejeví zájem o zlepšení. Potřebuje stálou stimulaci a podněty. Známka pět je vyjádřena slovy nedostatečný, žák učivo neovládá, kritéria nesplnil ani s výraznou pomocí. Odpovídá nesprávně i na návodné otázky. Zadané úkoly nedokáže splnit ani s pomocí vyučujícího, výsledky práce vykazují vážné nedostatky. Pomoc a pobízení k učení jsou neúčinné.

Vyučovací předměty s převahou výchovného zaměření (výtvarná výchova, hudební výchova, tělesná výchova) se při klasifikaci hodnotí stupeň tvořivosti a samostatnosti projevu, osvojení potřebných vědomostí, poznání zákonitostí daných činností, kvalita projevu, estetické vnímání, přístup k uměleckému dílu a v tělesné výchově s přihlédnutím na zdravotní stav žáka všeobecná tělesná zdatnost.

Výchovně vzdělávací výsledky se klasifikují označením stupeň jedna až pět, opět jsou vyjádřeny slovy výborný, chvalitebný, dobrý, dostatečný a nedostatečný.

V případě, že je žák ohodnocen stupněm jedna, je v činnostech velmi aktivní. Pracuje tvořivě, samostatně, plně využívá své osobní předpoklady a velmi úspěšně je rozvíjí v individuálních a kolektivních projevech. Jeho projev je esteticky působivý, originální, procítěný, v hudební a tělesné výchově přesný. Osvojené vědomosti, dovednosti a návyky aplikuje tvořivě. Má výrazně aktivní zájem o umění, estetiku, brannost a tělesnou kulturu a projevuje k nim aktivní vztah. Úspěšně rozvíjí svůj estetický vkus a tělesnou zdatnost.

Stupeň dvě vystihuje informace o tom, že žák je v činnostech aktivní, tvořivý, převážně samostatný na základě využívání svých osobních předpokladů, které úspěšně rozvíjí v individuálním a kolektivním projevu. Jeho projev je esteticky působivý a má jen menší nedostatky. Žák tvořivě aplikuje osvojené vědomosti, dovednosti a návyky v nových úkolech. Má aktivní zájem o umění, o estetiku a tělesnou zdatnost. Rozvíjí v požadované míře estetický vkus, brannost a tělesnou zdatnost.

Stupeň tři definuje, že žák je v činnostech méně aktivní, tvořivý, samostatný a pohotový. Nevyužívá dostatečně své schopnosti v individuálním a kolektivním projevu. Jeho projev je málo působivý, dopouští se v něm chyb. Jeho vědomosti a dovednosti mají četnější mezery a při jejich aplikaci potřebuje pomoc učitele. Nemá dostatečně aktivní zájem o umění, estetiku a tělesnou kulturu. Nerozvíjí v požadované míře svůj estetický vkus a tělesnou zdatnost.

Stupeň čtyři učitel přidělí v případě, pokud žák je v činnostech málo aktivní a tvořivý, rozvoj jeho schopností a jeho projevu je málo uspokojivý. Úkoly řeší s častými chybami.

Vědomosti a dovednosti aplikuje jen se značnou pomocí učitele. Projevuje velmi malou snahu a zájem o činnosti, nerozvíjí dostatečně svůj estetický vkus a tělesnou zdatnost.

Poslední stupeň pět je varianta, která je pro žáka špatná. Žák je převážně v činnostech pasivní. Rozvoj jeho schopností je neuspokojivý. Jeho projev je povětšině chybný a nemá estetickou hodnotu. Minimální osvojené vědomosti a dovednosti nedovede aplikovat. Neprojevuje zájem o práci a nevyvíjí úsilí rozvíjet svůj estetický vkus a tělesnou zdatnost.

Chování bývá hodnoceno výrazy velmi dobré, uspokojivé a neuspokojivé. Velmi dobré chování má žák, který uvědoměle dodržuje pravidla chování a ustanovení školního řádu, méně závažných přestupků se dopouští ojediněle, je přístupný výchovnému působení a snaží se své chyby napravit. Uspokojivé chování žáka je v rozporu s pravidly chování a s ustanoveními školního řádu, žák se dopustí závažného přestupku proti pravidlům slušného chování nebo školnímu řádu nebo se opakovaně dopustí méně závažných přestupků. Zpravidla se přes důtku třídního učitele školy dopouští dalších přestupků, narušuje výchovně vzdělávací činnost školy, ohrožuje bezpečnost a zdraví svoje nebo jiných osob. Neuspokojivé chování žáka ve škole je v příkrém rozporu s pravidly slušného chování, dopustí se takových závažných přestupků proti školnímu řádu nebo provinění, že je jimi vážně ohrožena výchova nebo bezpečnost a zdraví jiných osob, záměrně narušuje hrubým způsobem výchovně vzdělávací činnost školy, zpravidla se přes důtku ředitele školy dopouští dalších přestupků.

Celkové hodnocení na vysvědčení se vyjadřuje prospěl/a s vyznamenáním, a to, pokud není v žádném z povinných předmětů stanovených školním vzdělávacím programem hodnocen na vysvědčení stupněm prospěchu horší než dvě, průměr stupňů prospěchu ze všech povinných předmětů stanovených školním vzdělávacím programem není vyšší než jeden a půl a jeho chování je hodnoceno stupněm velmi dobré. Pro výpočet průměru stupňů prospěchu se slovní hodnocení převádí do klasifikace.

Žák prospěl, pokud není v žádném z povinných vyučovacích předmětů stanovených školním vzdělávacím programem hodnocen na vysvědčení stupněm prospěchu pět nebo tomu odpovídajícím slovním hodnocením.

Žák neprospěl, je-li v některém z povinných předmětů stanovených školním vzdělávacím programem hodnocen na vysvědčení stupněm prospěchu pět nebo tomu odpovídajícím slovním hodnocením.

Uvolněn je žák v tom případě, jestliže je z vzdělávání některého předmětu v prvním nebo druhém pololetí uvolněn, uvádí se na vysvědčení místo hodnocení.

Pokud nelze hodnotit žáka z některého nebo ze všech předmětů v prvním a druhém pololetí ani v náhradním termínu, uvádí se na vysvědčení.

Vzdělávání se ukončuje závěrečnou zkouškou, dokladem o dosažení stupně vzdělání je vysvědčení o závěrečné zkoušce. Závěrečná zkouška v oborech vzdělání, v nichž se dosahuje stupně středního vzdělání, se skládá z ústní teoretické zkoušky z odborných předmětů a z praktické zkoušky z odborných předmětů. Úspěšným ukončením vzdělávacího programu žák získá střední vzdělání. Obsah a organizace závěrečné zkoušky se řídí platnými předpisy.

Absolventi praktické školy dvouleté jsou připravováni pro jednoduché pomocné pracovní činnosti zejména v oblasti služeb a výroby. (Interní dokument Praktické školy dvouleté Euroinstitut)

7.2 Vzdělávání klientů v Domově sociálních služeb Chotělice v rámci Euroinstitutu

Šest klientů (mužů) Domova sociálních služeb Chotělice se vzdělávalo v rámci praktické školy dvouleté, jak jsem již v předchozích textech podrobněji rozebrala její zaměření. Euroinstitut spolu s Domovem sociálních služeb Chotělice a s vybranými klienty, kteří se vzdělávali, uzavřel smlouvy. Jednalo se o Smlouvu o obsahu a rozsahu praktického vyučování a podmínkách pro jeho konání, v souladu s § 65 odstavce 2 , zákona č . 561/2004 Sb. (školský zákon) a o konání závěrečné zkoušky, kterou uzavírají smluvní strany. V případě klientů omezených ve svéprávnosti, smlouvy podepisovali soudem určení opatrovníci. Výuku klienti započali v září roku 2015 a ukončili jej v červnu 2017. Výuka probíhala jednou týdně, a to vždy v úterý. Klienti byli rozděleni do dvou

skupin, a to dle intelektových schopností. Jedna skupina se vzdělávala v čase od osmi do jedenácti hodin a druhá skupina od třinácti do patnácti hodin.

Euroinstitut si v zařízení Domova sociálních služeb Chotělice vyčlenil jednu místnost, která sloužila každý týden pro výuku klientů. Byla na dveřích vyznačena logem Euroinstitutu, aby bylo zřejmé, že právě v této místnosti je vzdělávání realizováno. Před započetím prvního školního roku si tuto místnost vybavil svými potřebnými předměty, které se během výuky využívaly. Konkrétně se jednalo o mikrovlnou troubu, sporák, tabuli, rychlovarnou konvici, lavice se židlemi, tablety.

Euroinstitut se zavázal stanovit odpovědného vyučujícího školy jako vedoucího praxe, který má organizovat a koordinovat činnosti žáků ve škole. V Domově sociálních služeb Chotělice byla pověřena paní Mgr. Zdeňka Rudolfová. Nikdo z klientů neměl asistenta pedagoga.

Školní potřeby vzdělávaným klientům též poskytl Euroinstitut. Zakoupil linkované a nelinkované sešity, papírové hodiny, čtvrtky, barevné papíry, modelíny, pastelky, propisky, obyčejné tužky, propisky, pravítka, kružítka, štětce, lepidla, nůžky, vodové barvy, ořezávátka, školní encyklopedie, písmenková pexesa, písanky, počítadla, notebook, tablety se školním vzdělávacím programem KARLÍK, myš k notebooku, tiskárnu, kuchyňské nádobí, sluchátka k notebooku, krejčovský metr, svinovací metr, kalkulačky, fotoaparát a jiné.

Klienti se učili psát, počítat, kreslit, vařit, péct, uklízet, orientovat se v prostoru (procházeli si všechny prostory v zařízení a povídali si o tom, na co jsou příslušné místnosti určeny), procvičovali si jemnou motoriku dle časopisu Speciální pedagogika, poznávat zahradnické nářadí, poznání lidského těla a přírody (základy biologie a péče zdraví člověka), dodržování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

Nadále se učili základy vystupování na veřejnosti, mít úctu ke druhému člověku. (poprosím, poděkuji, jsem vděčný za ochotu druhého) Důležité je i rozhodování, proto si každý naplánoval seznam nákupu s pomocí letáků, fotoaparátu, notebooku, tabletu, pastelek, lepidel a individuálně si ho zpracoval. (někdo vystříhal a nalepil, někdo si nakreslil vybrané ingredience, jiní si živé předměty vyfotili a vytiskli na tiskárně.

8 INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁNY KLIENTŮ VZDĚLÁVANÝCH V RÁMCI EUROINSTITUTU V DOMOVĚ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB CHOTĚLICE

Individuální vzdělávací plán si zpracovává škola, vyžadují-li to speciální vzdělávací potřeby žáka. Je zpracován na základě doporučení školského poradenství a žádosti zletilého či zákonného zástupce. Jedná se o závazný dokument, který slouží k zajištění specifických vzdělávacích potřeb, vycházející ze školního vzdělávacího programu.

Základní náležitosti individuálního vzdělávacího plánu (dále jen IVP) jsou stanoveny v § 3 a 4 vyhlášky číslo 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Konkrétněji jsou jimi stupně podpůrných opatření, identifikační údaje žáka, údaje pedagogických pracovníků, kteří žáka vzdělávají, úpravy vzdělávaného obsahu, časové rozvržení vzdělávání, metody, formy výuky a hodnocení žáka. Měl by být vypracován bezodkladně do jednoho měsíce, a to nejpozději do jednoho měsíce ode dne, kdy škola obdržela doporučení nebo žádost zletilého žáka nebo jeho zákonného zástupce. Vzor individuálního plánu dle vyhlášky číslo 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných je součástí příloh této práce.

Dle interního dokumentu praktické školy dvouleté Euroinstitut je v individuálním plánu vzdělávaného určena zvláštní organizace výuky a délka vzdělávání při zachování obsahu a rozsahu vzdělávání stanoveného školním vzdělávacím programem. Ředitel školy seznámí vzdělávaného a jeho zákonného zástupce či zletilého a jeho opatrovníka s průběhem vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu. Je platný na jeden rok a vychází z vyšetření a doporučení speciálně pedagogického centra.

V Domově sociálních služeb Chotělice individuální vzdělávací plány vzdělávaných klientů v rámci praktické školy dvouleté Euroinstitut zpracovávala vyučující Mgr. Zdeňka Rudolfová. Jejich zpracování předcházelo vydání doporučení školním poradenským zařízením pro individuální vzdělávací plány. Klienti proto navštívili pedagogicko-psychologickou poradnu a speciálně pedagogické centrum

Královéhradeckého kraje. V průběhu vzdělávání se s klienty vyučující seznamovala a na základě toho doplňovala potřebné informace v jejich individuálních plánech. Dle těchto plánů přistupovala ke každému při výuce individuálně. Klienti zařízení byli i proto rozděleni do dvou malých skupin, aby se práce s nimi více individualizovala. Jelikož se klienti vzdělávali po dobu dvou let, každý měl zpracován dva individuální vzdělávací plány (pro každý školní rok jeden).

U klienta A individuální vzdělávací plán obsahoval informace o zdůvodnění, proč bylo rozhodnuto vzdělávat klienta na základě individuálního vzdělávacího plánu. Zdůvodněním bylo, že byl kontrolně vyšetřen pro posouzení mentální úrovně. Jeho rozumové schopnosti jsou v pásmu lehké až středně těžké mentální retardace s poruchami chování. Byla potvrzena diagnóza stanovena v jednom roce – psychomotorická retardace s částečným ochrnutím pravostranných končetin s afunkční pravou rukou a středně těžkým ochrnutím pravé dolní končetiny. Prioritou ve vzdělávání a jeho dalšího rozvoje pro rok 2015/2016 byly matematické představy a pro rok 2016/2017 osamostatnění se v běžných úkonech (uvařit si nápoj, i přes omezení, která má). Předměty, které byly vyučovány dle IVP: matematika, BOZP, zahradnictví. Metody výuky se zvolily formou používání názornosti a částečné pomoci při tvorbě (ovládání tabletu za klienta s jeho slovním doprovodem). Zadaným úkolům klient porozuměl a plnil je postupem, který mu byl vysvětlen. Při ověřování dovedností a schopností se muselo respektovat osobní pracovní tempo. Hodnocení klienta slovní.

Klient B individuální vzdělávací plán obsahoval informace o zdůvodnění, proč bylo rozhodnuto vzdělávat klienta na základě individuálního vzdělávacího plánu. Zdůvodněním bylo, že byl kontrolně vyšetřen pro posouzení mentální úrovně. Jeho rozumové schopnosti jsou v pásmu lehké mentální retardace s poruchami chování a autistickými projevy při deprivaci. Prioritou ve vzdělávání a jeho dalšího rozvoje pro rok 2015/2016 byly základy čtení a psaní, pro rok 2016/2017 základy ovládání tabletu. Předměty, které byly vyučovány dle IVP: matematika, český jazyk, základy informační a komunikační technologie. Všem zadaným úkolům klient porozuměl a plnil je postupem, který mu byl vysvětlen, plnil úkoly navíc, které nebyly zadány, aby byl nejlepším studentem. Způsob hodnocení klienta byl zvolen klasifikací jedna až pět.

Klient C individuální vzdělávací plán obsahoval informace o zdůvodnění, proč bylo rozhodnuto vzdělávat klienta na základě individuálního vzdělávacího plánu. Zdůvodněním bylo, že byl kontrolně vyšetřen pro posouzení mentální úrovně. Jeho rozumové schopnosti jsou v pásmu mentálního postižení kombinovaného s tělesným postižením. Prioritou ve vzdělávání a jeho dalšího rozvoje pro rok 2015/2016 byl nácvik vaření a pečení jednoduchých jídel a pro rok 2016/2017 nácvik sebeobsluhy. Předměty, které byly vyučovány dle IVP: výživa a příprava pokrmů, vaření, úklidové práce. Metody výuky se zvolily formou používání názornosti. Při ověřování dovedností a schopností se muselo respektovat osobní pracovní tempo. Způsob hodnocení klienta slovní.

Klient D individuální vzdělávací plán obsahoval informace o zdůvodnění, proč bylo rozhodnuto vzdělávat klienta na základě individuálního vzdělávacího plánu. Zdůvodněním bylo, že byl kontrolně vyšetřen pro posouzení mentální úrovně. Jeho rozumové schopnosti jsou v pásmu středně těžkého mentálního postižení. Prioritou ve vzdělávání a jeho dalšího rozvoje pro rok 2015/2016 byl nácvik psaní a malování, pro rok 2016/2017 práce na zahradě. Předměty, které byly vyučovány dle IVP: výtvarná výchova, zahradnictví, český jazyk. Přístup vyučujícího ke klientovi – citlivý, jelikož se klient projevoval stydlivě. Způsob hodnocení klienta byl zvolen ústně.

Klient E individuální vzdělávací plán obsahoval informace o zdůvodnění, proč bylo rozhodnuto vzdělávat klienta na základě individuálního vzdělávacího plánu. Zdůvodněním bylo, že byl kontrolně vyšetřen pro posouzení mentální úrovně. Jeho rozumové schopnosti jsou v pásmu těžké mentální retardace s poruchami chování. Prioritou ve vzdělávání a jeho dalšího rozvoje pro rok 2015/2016 bylo poučení o BOZP, pro rok 2016/2017 nácviky žehlení prádla a manipulace s prádlem. Předměty, které byly vyučovány dle IVP: manuální práce, praní. Hodnocení klienta klasifikací od jedné do pěti.

Klient F individuální vzdělávací plán obsahoval informace o zdůvodnění, proč bylo rozhodnuto vzdělávat klienta na základě individuálního vzdělávacího plánu. Zdůvodněním bylo, že byl kontrolně vyšetřen pro posouzení mentální úrovně. Jeho rozumové schopnosti jsou v pásmu středně těžké mentální retardace. Prioritou ve vzdělávání a jeho dalšího rozvoje pro rok 2015/2016 nácvik psaní, pro rok 2016/2017 sebeobsluha. Předměty, které byly vyučovány dle IVP: člověk a příroda, úklidové práce.

9 VÝZKUM - KAZUISTIKY

„Kazuistika nebo též případová studie patří mezi výzkumné metody a zabývá se popisem jednotlivých případů, například vznikem, průběhem a vyléčením duševní choroby apod. Stejně jako jedince se může kazuistika týkat i skupiny lidí či instituce. Slouží jako pomoc a srovnání pro podobné případy.“ (HARTL, HARTLOVÁ, 2004, s . 253)

Kazuistika se používá především v medicíně jako takzvaná případová studie, v klinické psychologii, psychiatrii, sociální práci, v právu, kde označuje výklad práva ve vztahu ke konkrétnímu případu a etice, kde označuje stanovení zásad pro konkrétní typy případů nebo situací.

Vytvoření kazuistiky je součást druhé etapy sociální práce, a to etapy diagnostické. Zabýváme se v ní osobností klienta, sociální situací klienta a sociální diagnózou. Informace sociální pracovník zjišťuje od samotného klienta, rodiny klienta, institucí (škola, soud, lékař, práce), příbuzných, sousedů, přátel klienta.

Cílem výzkumu je použít techniku sběru dat formou kazuistiky, na základě toho vyhodnotit, zda dojde ke zlepšení samostatnosti a soběstačnosti.

Techniku sběru dat jsem se rozhodla provést v Domově sociálních služeb Chotělice, jelikož se i tato práce z velké části zabývá tímto zařízením. Informace o klientech jsem získala na základě předložené dokumentace zařízením. Po zjištění informací z dokumentace, jsem si prostřednictvím metody rozhovoru s klienty, s klíčovými pracovníky klientů a vyučující Mgr. Zdeňky Rudolfové doplnila zbývající data. Z důvodu ochrany údajů používám označení klient A až F .

9.1 Kazuistika klienta A

Klientovi je 41 let, trpí lehkou až středně těžkou mentální retardací s poruchami chování. Často bývá vznětlivý a sám si to přiznává, proto se vždy přijde pracovníkům za své nevhodné chování omluvit.

Klient je omezen ve svéprávnosti, nemůže uzavírat manželství, smlouvy, vyřizovat žádosti o sociální dávky, nemá volební právo, může disponovat s částkou do výše 50,- Kč. Ve všech těchto úkonech ho zastupuje soudem stanovený opatrovník (jeho matka). Intelektové schopnosti klienta jsou v pásmu střední mentální retardace.

Klient má dva sourozence. Sestru, která je zdravá, byla zapojena do vzdělávacího systému. A bratra (dle dokumentace též mentálně postižený). Otec pracoval jako zedník a matka se starala o domácnost. Občas se u něho vyskytovala agrese vůči matce – sám uvádí, že jí uhodil a vulgárně oslovoval.

V jednom roce mu byla zjištěna psychomotorická retardace, dětská mozková obrna s částečným ochrnutím pravostranných končetin s afunkční pravou rukou a středně těžkým ochrnutím pravé dolní končetiny. V prvním měsíci věku prodělal hnisavý zánět mozku. Do pěti let věku trpěl epileptickými záchvaty s bezvědomím (dle dokumentace a výpovědi klienta od té doby žádný záchvat neměl).

Nikdy nebyl zaměstnán. Dle dokumentace je do základní i speciální školy nezařaditelný, neumí číst, psát, počítat, nezná jednotlivá písmena.

Od srpna 1993 pobýval v Centru pro mentálně postižené v Mladé Boleslavi, často býval hospitalizován v Psychiatrické léčebně v Kosmonosech.

Do Ústavu sociální péče pro mentálně postiženou mládež Chotělice (od 1. 1. 2017 Domov sociálních služeb Chotělice) nastoupil v roce 2004.

Po dvou letech vzdělávání klienta v rámci praktické školy dvouleté, došlo k výrazným změnám. Naučil se počítat alespoň do pěti, vyjmenuje číselnou řadu do deseti. Při seznamování pro něho s novou technologií (tablet), byl pro práci velmi nadšený, snaživý, z důvodu jeho omezení pravé ruky, vyžadoval, aby za něho ovládal tablet vyučující. Při

nácviku vaření kávy, hlavně při manipulaci s rychlovarnou konvicí a předcházení rizik popálení horkou vodou vše zvládal a doposud zvládá sám. Je schopen více se samostatně rozhodovat. Hodně se zajímá o zahradnickou práci, kterou mu neumožňuje jeho postižení vykonávat běžným způsobem jako zdravému člověku, alespoň dokáže rozpoznat jednotlivé nářadí a určit, k čemu se využívá.

9.2 Kazuistika klienta B

Klientovi je 41 let, trpí lehkou mentální retardací (F70) s poruchami chování a autistickými projevy při deprivaci. Od dětství docházelo k nerovnoměrnému vývoji intelektových schopností i osobnosti.

Klient je omezen ve svéprávnosti, nemůže uzavírat manželství, smlouvy, vyřizovat žádosti o sociální dávky, má volební právo, může disponovat s částkou do výše 200,- Kč. Ve všech těchto úkonech ho zastupuje soudem stanovený opatrovník (jeho sestra).

Matka žije v Kostelci nad Orlicí, klient s ní v kontaktu není. Sestra žije v Rychnově nad Kněžnou se svojí rodinou, je v tíživé sociální situaci, takže se s klientem navštěvuje jednou za rok. Dle dokumentace byl otec dělník, soudně trestán, po návratu z vězení projevil o klienta zájem a od té doby ne. Klient o otci nemluví, při otázce, zda ví něco o svém otci, odpovídá, že neví.

V rodině byla nesystematická výchova, vývoj klienta byl viditelně opožděn, zejména ve složce řečové. Jednalo se o výchovné a sociální zanedbávání dítěte, postižení je podmíněno geneticky, klient je emočně nezralý dle dokumentace. Dle pozorování v praxi a sdělení pracovníků přímé péče se tato informace potvrzuje i v současné době. Klient neumí dávat najevo radost.

Od roku 1986 do roku 1988 vyrůstal v dětském domově v Dolním Lánově, poté byl přeložen do Ústavu sociální péče pro mentálně postiženou mládež Chotělice (nyní Domov sociálních služeb Chotělice), kde žije doposud. Byla mu nabídnuta možnost bydlení blíže své sestry ve službě podporovaného bydlení, ale klient říká, že se mu v Chotělicích moc líbí, je tam zvyklý a prý by mu bylo po všech smutno.

Byl zbaven povinné školní docházky, opakoval první třídu, ve druhé třídě zvláštní školy byl zbaven povinnosti vzdělávat se.

Po vzdělávání v rámci školy Euroinstitutu se klient naučil úhledně psát, počítat, zná číselnou řadu do stovky, díky schopnosti čtení se mu rozšiřují možnosti získávání nových poznatků. Rozuměl vykládanému učivu, teoretické znalosti dokázal aplikovat do praxe, uměl pracovat při výuce úplně samostatně. Naučil se výborně orientovat. Výukový program „Karlík" zvládá používat relativně spolehlivě v několika málo lekcích. Získal obecné znalosti, dle sdělení klienta byl „premiantem" třídy. To samé se mi potvrdilo vyučující Mgr. Zdeňkou Rudolfovou, která klienta chválila.

Zařízení se rozhodlo na základě kladného vzdělávacího hodnocení klienta zaměstnat na dohodu o provedení práce v kuchyni na mytí nádobí. Klient si plní práci odpovědně, chodí do práce včas a práci provádí kvalitně.

9.3 Kazuistika klienta C

Klientovi je 45 let, trpí těžkou mentální retardací (F72) kombinovanou s tělesným postižením.

Klient je omezen ve svéprávnosti, nemůže uzavírat manželství, smlouvy, vyřizovat žádosti o sociální dávky, nemá volební právo, může disponovat s částkou do výše 50,- Kč. Ve všech těchto úkonech ho zastupuje soudem stanovený opatrovník (obecní úřad).

Má mladší dva sourozence, oni i rodiče jsou zdrávi.

V pátém měsíci těhotenství matka prodělala chřipku. Po dlouhém a komplikovaném porodu byl proveden císařský řez, po porodu musel být křišen. Tři dny po porodu byl operován s nálezem na mozku.

Rodiče se o něho odmítali starat, proto byl po propuštění z nemocnice umístěn do Kojeneckého ústavu Veská a ve třech letech přeložen do Jedličkova ústavu v Liberci. Navštěvoval „zvláštní školu" (dnes speciální), ale protože nedosáhl na možnosti výuky, byl přeložen do ústavu sociální péče.

V Ústavu sociální péče pro mentálně postiženou mládež Chotělice (nyní Domov sociálních služeb Chotělice) bydlí od roku 1985. Je zde velice spokojený. S rodinou se nenavštěvuje, a to ho moc mrzí. Z výpovědi klienta se nemá rád, často má sklony k sebepoškozování, protože jeho nikdo nemá rád.

Klient je upoután na mechanizační vozík, má chabou paraplegii dolních končetin. Nikdy se nenaučil chodit, jen sedět a šikovné lézt. Trpí inkontinencí moči a stolice.

Dobře hovoří, má bohatou slovní zásobu, ale je stydlivý. Počítá do deseti, nedovede číst ani psát. Uvede své jméno, ale datum narození ne. Umí hrát na počítači jednoduché hry, rád vybarvuje omalovánky. Nezná hodnotu peněž, ani je neumí spočítat. Pracovat na tabletu bylo pro něho složité, ztěžovala mu to neobratná motorika.

V osobní hygieně a sebeobsluze je plně odkázán na ošetřující personál. Snaží se být hodně samostatný, ale v některých úkonech mu to jeho postižení neumožňuje.

Po absolvování dvouleté školy praktické se klient více osamostatnil v sebeobsluze, nejvíce si ze vzdělávání oblíbil vaření a celkové obstarávání činností v kuchyni. S podporou pracovníků přímé péče si připravuje jednodušší jídla. Naučil se udržovat si pořádek na domácnosti, snaží se podílet na otírání prachu, převlékání svých lůžkovin, mytí a otírání nádobí, což doposud neprováděl. Z důvodu nepříznivého zdravotního stavu nemůže být zaměstnán na běžném ani chráněném trhu práce. Proto se pracovníci přímé péče snaží, aby se zapojoval do běžných každodenních činností, které zvládne samostatně či s jejich podporou.

9.4 Kazuistika klienta D

Klientovi je 49 let, trpí středně těžkou mentální retardací (F71).

Klient je omezen ve svéprávnosti, nemůže uzavírat manželství, smlouvy, vyřizovat žádosti o sociální dávky, nemá volební právo, může disponovat s částkou do výše 50,- Kč. Ve všech těchto úkonech ho zastupuje soudem stanovený opatrovník (sestra).

Má sestru a matku, se kterými je pravidelně v kontaktu. Sestra si ho občas bere k sobě domů na víkend. Matka každý měsíc klienta navštěvuje v zařízení, společně si vždy hrají karty.

V dětství se u něho projevila dětská mozková obrna se spastickou quadruparézou. Těhotenství a porod probíhal bez komplikací, po narození vývoj opožděn. Po porodu bylo zjištěno, že má navíc malíčky na obou rukou, operativně odstraněno na čtyřech měsících. Hlavní projevy nemoci začaly v osmnácti měsících, kdy dostal záchvaty bezvědomí s křečemi. V šesti měsících mu byla zjištěna vada na srdci – systol. šelest, do šesti let byl kontrolován kardiologickou poradnou v Hradci Králové. Často býval nemocen se záněty průdušek.

Do školy chodil jeden rok v Čivicích a později dva roky v Markoušovicích, odkud byl na žádost rodiny propuštěn. Matka ho doma učila číst, psát a počítat. Umí se podepsat, ale neobratně.

Do Ústavu sociální péče pro mentálně postiženou mládež Chotělice (dnes Domov sociálních služeb Chotělice) nastoupil v roce 1985.

Řeč je u klienta nesrozumitelná, až patlavá, odpovídá ve větách, sdělovanému rozumí, ale veřejnost má potíže často klientovi porozumět. Věkem postupné zhoršování zraku, klienta omezovalo pracovat při výuce. Dále jeho nesrozumitelná řeč byla bariérou při komunikaci mezi ním a vyučující. Při výuce neudržel pozornost, často odcházel pryč ze třídy, ale po chvíli se vrátil zpět. Práce s tabletem nefungovala, klient nevěděl, jak ovládat jednotlivé funkce.

Na základě vzdělávání v rámci Euroinstitutu se naučil podepsat se, malovat (jednoduché činnosti a postavy), číst neumí, ale naučil se rozpoznat jednotlivé činnosti na obrázcích. Proto i jeho klíčová pracovnice zvolila tento způsob zpracování individuálního plánu klienta, aby byl pro něho srozumitelný. Lépe se jim tak spolupracuje. Dále se klient naučil uvařit si nápoj kakao, který má moc rád, rychlovarnou konvici ovládá samostatně bez podpory pracovníků. Jeho zálibou jsou i venkovní práce, rád zametá a hrabe listí. Ve vzdělávacím procesu se tyto dvě činnosti naučil a provádí je doposud s radostí a pílí.

9.5 Kazuistika klienta E

Klientovi je 44 let, trpí těžkou mentální retardací s poruchami chování.

Klient je omezen ve svéprávnosti nemůže uzavírat manželství, smlouvy, vyřizovat žádosti o sociální dávky, nemá volební právo, může disponovat s částkou do výše 100,- Kč. Ve všech těchto úkonech ho zastupuje soudem stanovený opatrovník (matka). V budoucnu při přezkoumání svéprávnosti bude zařízení usilovat o to, aby mohl disponovat alespoň s částkou 200,- Kč.

Sourozence nemá, rodiče jsou rozvedeni, otec je dle matky závislý na alkoholu a nikdy o klienta nejevil zájem. Matka je lítostivá a citlivé povahy, závislá na synovi, protože nikoho jiného nemá. Klient z toho bývá často neklidný.

Matka těhotenství neplánovala, měla normální průběh těhotenství, od kojeneckého věku bylo u klienta zřejmé psychomotorické opoždění, byl sledován pediatrem a neurologem, hospitalizován v psychiatrické léčebně v Havlíčkově Brodě a ve Fakultní nemocnici v Praze v Motole.

První slova vyslovil až ve dvou letech, první věty ve třech letech. Začal chodit na třináctém měsíci.

Do Ústavu sociální péče pro mentálně postiženou mládež Chotělice (dnes Domov sociálních služeb Chotělice) nastoupil v roce 1988.

Školní docházku měl o rok odloženou, chodil do speciální školy, kde byl neklidný. Ve škole nevydržel delší dobu pracovat a soustředit se. Vyžadoval individuální péči, proto se mu učitelka věnovala individuálně. Školu nedokončil, má poruchy řeči – dyslalie.

Vzdělávání v Domově sociálních služeb mu přineslo velký rozvoj, zvýšilo mu jeho sebevědomí, které mu matka často snižuje svými zbytečnými obavami. Ve skupině vzdělávaných patřil k nejlepším, při výuce se zapojoval aktivně, byl snaživý. Na základě kladného hodnocení vyučující paní Mgr. Rudolfovou se zařízení rozhodlo klienta zaměstnat do Dohody o provedení práce, předmět práce: sekání trávy a manipulace s prádlem v prádelně. Klient obě činnosti vykonává poctivě, svědomitě. Potřebuje

dostávat zpětnou vazbu v tom, že je šikovný, proto si častokrát u pracovníků ověřuje, zda to opravdu provádí správně.

9.6 Kazuistika klienta F

Klientovi je 38 let, trpí středně těžkou mentální retardací. Jedná se o somaticky drobného muže.

Má otce i matku, kteří klienta často navštěvují. Žádné sourozence nemá. Klient je omezen ve svéprávnosti, nemůže uzavírat manželství, smlouvy, vyřizovat žádosti o sociální dávky, nemá volební právo, nemůže disponovat s žádnou částkou. Ve všech těchto úkonech ho zastupuje soudem stanovený opatrovník (otec).

Kompenzace pozornosti u klienta je krátkodobější, ale postačující. Výslovnost má téměř dobrou, občas používá archaismy. Zná barvy, orientuje v počtech do deseti. Poznává některá písmena, podepíše se.

Byl zbaven povinnosti vzdělávat se po selhání na povinné školní docházce v Jaroměři.

Do Ústavu sociální péče pro mentálně postiženou mládež Chotělice (dnes Domov sociálních služeb Chotělice) nastoupil v roce 2015. Předtím bydlel v Ústavu sociální péče Bystré u Poličky.

Při vzdělávání v rámci Euroinstitutu klient často práci odbýval, byl rychle hotov skoro s každým tématem i každou prací. Naučil se opisovat jednoduchý text, respektive text s jednoduchými tvary písmen. Při biologii člověka a diskutování o rizicích ohrožujících zdraví člověka, často upozorňoval na alkohol, oponoval, že alkohol zdraví neškodí. Ve spousty tématech byl přesvědčen o svém názoru, který si nenechal vyvrátit. U tohoto klienta po ukončení vzdělávání nedošlo k žádnému zařazení do pracovního režimu. Na klienta mělo vzdělávání pozitivní vliv v osamostatnění se v domácích pracích. Od té doby si samostatně udržuje pořádek na svém pokoji. (vytírá si sám podlahu, otírá prach, převléká lůžkoviny, odnáší si špinavé prádlo do prádelny a následně přináší čisté vyprané prádlo z prádelny, které si poté sám uklízí do skříně)

9.7 Shrnutí výzkumu

Cílem výzkumu bylo zjistit stav vzdělávání klientů v Domově sociálních služeb Chotělice vzdělávací školou Euroinstitut a zmapovat faktory ovlivňující zlepšení samostatnosti, soběstačnosti. Dle získaných informací, na základě, kterých byly sestaveny kazuistiky klientů, vzešlo, že vzdělávání má všeobecně pozitivní vliv na člověka ve kterémkoliv věku. V případě mentálně postižených osob nemůžeme očekávat výkony jako od člověka bez handicapu. Proto je lepší hodnotit klienty nejen známkou, ale i slovním hodnocením, které citlivou duši postiženého jedince nezraní.

Cílem tohoto vzdělávání nebylo, aby klienti dosahovali nadprůměrných výkonů, ale aby dosahovali dovedností a schopností, které jim jejich intelekt dovolí. Některé dovednosti už klienti měli osvojeny, ale jen částečně. Na základě vzdělávání si tyto dovednosti prohloubily, některé doposud neosvojené dovednosti, si alespoň částečně osvojili.

Na závěr shrnutí tohoto výzkumu je důležité zmínit, že vzdělávání mentálně postižených je *„součástí humanizace speciálního školství, které umožňuje uplatnění práva na vzdělávání a získání základů vzdělání, na přiměřené úrovni, i vzdělávaným s nejtěžšími formami mentálního postižení a vzdělávaným s více vadami postižení, kteří byli v minulosti osvobozováni od školní docházky. Jelikož je jejich vzdělávání velmi náročné a není realizovatelné v pojetí základního vzdělávání běžného vzdělávacího proudu.“* (OPATŘILOVÁ, 2013, s . 37) Proto se zařízení Domova sociálních služeb rozhodlo alespoň touto cestou umožnit svým klientům vzdělávat se a rozvíjet se.

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo seznámit se zařízením Domova sociálních služeb Chotělice, kde žijí lidé s mentálním postižením. Jelikož má každý z nich specifické potřeby, zpracovávají se každému z nich individuální plány, které rovněž stanovují standardy kvality poskytování sociálních služeb jako povinnost poskytovateli vést tuto administrativu. Proto jsem se rozhodla podrobněji rozebrat standard číslo 5 , který je inspekcí kvality kontrolován. Bylo vysvětleno, co vlastně samotné individuální plánování je, v čem spočívá, na koho se vztahuje. Pro toto téma má Domov sociálních služeb Chotělice zpracován interní dokument, na kterém se podílel tým managementu a konzultantka projektu transformace Mgr. Terezie Hradilková, se kterým se čtenáři této práce mohou seznámit.

Pracovníci Domova sociálních služeb mají zákonnou povinnost vzdělávat se, jak tomu je i v jiných zařízeních. V této práci byl popisován způsob jejich vzdělávání prostřednictvím interního dokumentu zařízení a dále vzdělávání, kterým prošli v souvislosti s tématem individuálního vzdělávání v roce 2016 a 2017, které se konalo v rámci projektu transformace.

Nejen pracovníci Domova sociálních služeb se vzdělávali, ale právo na vzdělávání mají i klienti, proto jim byla nabídnuta možnost vzdělávat se po dobu dvou let v rámci Střední školy Euroinstitut – praktická škola dvouletá. Bakalářská práce popisuje způsob vzdělávání této školy a samotný průběh vzdělávání klientů v Domově sociálních služeb Chotělice. V rámci vzdělávání byly zpracovány pro každého klienta individuální vzdělávací plány, které byly u každého klienta rozebrány. Na to navazují kazuistiky klientů vzdělávaných, kterými je dokládám cíl této práce, mapovat faktory, zda díky vzdělávání dojde u klientů ke zlepšení samostatnosti a soběstačnosti, než jak tomu bylo dříve.

Bylo zjištěno, že vzdělávání mělo na klienty pozitivní vliv. Mezi faktory, které tento vliv ovlivnily, patří individuální přístup vyučující ke každému, trpělivost vyučujícího, poskytování podpory při plnění jednotlivých úkolů, nácviky uklízení, vaření, manipulace se zahradnickým náčiním, seznamování se se základy předcházení rizikových situací

a tak podobně. Na základě těchto faktorů došlo ke zlepšení samostatnosti, soběstačnosti. U každého klienta tomu tak bylo rozdílně, ale nelze říci, že by se některý z nich alespoň o pár procent nezlepšil. I když se u některého samostatnost zlepšila pouze v jedné činnosti, ale dle mého názoru je to přesto velmi důležité. Osoby s mentálním postižením mají určité indispozice v učení se, proto je třeba klást důraz i na minimální změny k lepšímu.

Cíl bakalářské práce byl splněn a díky zpracování této práce, jsem se dozvěděla mnoho nových poznatků, které mě ujistily v tom, že práce s mentálně postiženými lidmi naplňuje a obohacuje můj život.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BEDNÁŘ, M ., 2012. *Kvalita v sociálních službách*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3069-0 .

BEDNÁŘ, M ., 2014. *Manuál zavádění standardů kvality sociálních služeb do praxe*. [2 . vyd.]. Olomouc: Caritas - Vyšší odborná škola sociální Olomouc. ISBN 978-80-87623-10-7 .

BICKOVÁ, L ., 2011. *Individuální plánování a role klíčového pracovníka v sociálních službách*. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky. ISBN 978-80-904668-1 -4 .

ČÁMSKÝ, P ., SEMBDNER J . a KRUTILOVÁ D ., 2011. *Sociální služby v ČR v teorii a praxi*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0027-7 .

Efektivita vzdělávání v sociálních službách a její vztah k prevenci sociálního vyloučení uživatelů sociálních služeb. 2015. V Olomouci: [Caritas - Vyšší odborná škola sociální Olomouc]. ISBN 978-80-87623-11-4 .

HARTL, P ., HARTLOVÁ, H ., 2004. *Psychologický slovník*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-303-X .

CHLOUPKOVÁ, S ., 2013. *Jednání se zájemcem o službu sociální péče od A do Z* . Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4678-4 .

KARÁSKOVÁ, V . 2005. *Úvod do didaktiky tělesné výchovy žáků s mentálním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-1024-9 .

MALÍK HOLASOVÁ, V . 2014. *Kvalita v sociální práci a sociálních službách*. Praha: Grada, ISBN 978-80-247-4315-8 .

MANUÁL TRANSFORMACE ÚSTAVŮ*: Deinstitucionalizace sociálních služeb*. 2013. MPSV.

MATOUŠEK, O ., 2007. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-310-9 .

OPATŘILOVÁ, D . 2013. *Edukace osob s těžkým postižením a souběžným postižením více vadami: Education of persons with severe disability and multiple disability*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-6221-4 .

POSUZOVÁNÍ MÍRY NEZBYTNÉ PODPORY UŽIVATELŮ: *Doporučený postup MPSV č . 1 /2010*. 2013. Praha.

SLÁDEK, M ., 2013. *Inspekce kvality v rezidenčních zařízeních sociálních služeb - etické aspekty*. V Praze: FHS UK. ISBN 978-80-87398-37-1 .

SOBEK, Jiří. 2010. *Práce s rizikem v sociálních službách: [příručka pro zaměstnance a poskytovatele sociálních služeb*. Praha: Portus Praha. ISBN 978-80-254-6889-0 .

SOKOL, R . a TREFILOVÁ V ., 2008. *Sociální pracovník v rezidenčních zařízeních sociálních služeb*. Praha: ASPI. Meritum (ASPI). ISBN 978-80-7357-316-4 .

ŠVARCOVÁ, I . 2000. *Mentální retardace*. Praha: Portál. ISBN 80-7113-175-X .

Seznam použitých internetových zdrojů

ÚSTAV SOCIÁLNÍ PÉČE CHOTĚLICE. *Ústav sociální péče Chotělice* [online]. 2006 [cit. 2017-10-19]. Dostupné z : http://www.uspchotelice.cz/poslani.html

ÚSTAV SOCIÁLNÍ PÉČE CHOTĚLICE. *Ústav sociální péče Chotělice* [online]. 2006 [cit. 2017-10-19]. Dostupné z : http://www.uspchotelice.cz/onas.html

STŘEDOČESKÝ KRAJ. *Středočeský kraj* [online]. 2017 [cit. 2017-10-19]. Dostupné z : https://www.kr-stredocesky.cz/web/socialni-oblast/inspekce-kvality-poskytovani-socialnich-sluzeb

TRANSFORMACE SOCIÁLNÍCH SLUŽEB [online]. 2015 [cit. 2017-10-22]. Dostupné z : http://www.trass.cz/index.php/transformace/

EUROINSTITUT: *Euroinstitut* [online]. [cit. 2017-11-04]. Dostupné z : http://www.euroinstitut.cz/

Ostatní zdroje - legislativa

ČESKO. § 116 odst. 1 písm. d) zákona č . 108/2006 Sb., o sociálních službách. In: Zákony pro lidi.cz [online]. © AION CS 2010-2017 [cit. 12. 10. 2017]. Dostupné z : https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108#p116-1 -d

ČESKO. § 3 vyhlášky č . 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. In: Zákony pro lidi.cz [online]. © AION CS 2010-2018 [cit. 6 . 2 . 2018]. Dostupné z : https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27#p3

ČESKO. fragment #f3144888 vyhlášky č . 505/2006 Sb., vyhláška, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách. In: Zákony pro lidi.cz [online]. © AION CS 2010-2017 [cit. 18. 10. 2017]. Dostupné z : https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-505#f3144888

SEZNAM ZKRATEK

BOZP – Bezpečnost a ochrana zdraví při práci

ČR – Česká republika

DOZP – Domov pro osoby se zdravotním postižením

IS – Iresoft, softwarová společnost

IVP – Individuální vzdělávací plán

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Vzor individuálního vzdělávacího plánu……..I

Příloha A – Vzor individuálního vzdělávacího plánu

Individuální vzdělávací plán

Jméno a příjmení žáka			
Datum narození			
Bydliště			
Škola			
Ročník		Školní rok	

ŠPZ, které vydalo doporučení pro IVP	
Kontaktní pracovník ŠPZ	
Školská poradenská zařízení, poskytovatelé zdravotních služeb a jiné subjekty, které se podílejí na péči o žáka	

Rozhodnutí o povolení vzdělávání žáka podle IVP ze dne:	
Zdůvodnění:	

Priority vzdělávání a dalšího rozvoje žáka (cíle IVP):	

Předměty, jejichž výuka je realizována podle IVP:	

Podpůrná opatření (specifikace stupňů podpůrných opatření)	
Metody výuky (pedagogické postupy)	
Úpravy obsahu vzdělávání	
Úprava očekávaných výstupů vzdělávání	
Organizace výuky	
Způsob zadávání a plnění úkolů	
Způsob ověřování vědomostí a dovedností	
Hodnocení žáka	
Pomůcky a učební materiály	

Podpůrná opatření jiného druhu	
Personální zajištění úprav průběhu vzdělávání (asistent pedagoga, další pedagogický pracovník)	
Další subjekty, které se podílejí na vzdělávání žáka	
Spolupráce se zákonnými zástupci žáka	
Dohoda mezi žákem a vyučujícím	

Podrobný popis pro jednotlivé vyučovací předměty, ve kterých jsou uplatňována podpůrná opatření (Je-li potřeba specifikovat)	
Název předmětu	
Název předmětu	
Název předmětu	
Název předmětu	

Osoby zodpovědné za vzdělávání a odbornou péči o žáka		**Jméno a příjmení**	**Podpis**
Třídní učitel			
Vyučující	**Vyučovací předmět**		

Školní poradenský pracovník			
Zákonný zástupce žáka			
Žák			

Závěry vyhodnocení vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu	Jméno a příjmení pracovníka školského poradenského zařízení	Podpis

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Ivana Bradnová
Obor: Vzdělávání dospělých
Forma studia: kombinované studium
Název práce: Individuální plánování s klienty v Domově sociálních služeb Chotělice
Rok: 2018
Počet stran textu: 58
Celkový počet stran příloh: 4
Počet titulů českých použitých zdrojů: 17
Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0
Počet internetových zdrojů: 4
Vedoucí práce: PhDr. Ivana Shánilová, Ph.D .